

Tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete

Rapport 2017:16

Om IAF

IAF har regeringens och riksdagens uppdrag att verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring.

Vi har bemyndigande att utfärda föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringen.

I instruktionen uttrycks att IAF ansvarar för tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen.

Vi ska också följa utvecklingen på arbetslöshetsförsäkringens område och ta de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Dessutom har vi tillsyn över Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans arbete med sanktioner inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen.

Rättssäkerhet och effektivitet i arbetslöshetsförsäkringen

Förord

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) får meddela föreskrifter om lämpligt arbete enligt 44 § andra stycket lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Nuvarande lydelse av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete trädde i kraft i mars 2015.

IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete ger ledning i frågan om lämpligt arbete och tillämpningsområdet omfattar de arbetssökande som söker arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Reglerna gäller också i tillämpliga delar när en arbetssökande anvisas ett arbetsmarknadspolitiskt program.

I denna rapport granskas både Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket för lämpligt arbete med fokus på IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete. Granskningen ska ge kunskap om svårigheter med tillämpningen och bidra till att Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna tillämpar föreskrifterna enhetligt och rättssäkert.

Rapporten har föredragits av Linnea Tåkvist. I arbetet har även Tuula Forsberg, Jessica Edelbro Laurell, Annika Hellberg, Manuela Axelsson, Maria Wiklund, Eva Nordström, Urban Nilsson och Urban Forsberg deltagit. Vid den slutliga beredningen av ärendet har Annelie Westman och Lena Aronsson deltagit. Generaldirektören har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm den 15 november 2017

Peter Ekborg
Generaldirektör

Linnea Tåkvist
Utredare

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	5
1 Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte och utgångspunkter	9
1.3 Metod	10
1.4 Urval	11
1.5 Förändringar i Arbetsförmedlingens arbetssätt efter granskningen	12
2 Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete	13
2.1 Bakgrund och bedömningsgrund.....	13
2.2 Resultat: bedömningarna är inte välgrundade	15
3 Arbetsförmedlingens uppföljning av geografiskt och yrkesmässigt sökområde	18
3.1 Bakgrund och bedömningsgrund.....	18
3.2 Resultat: sökområdena vidgas inte och arbetslöshetskassan underrättas sällan	19
4 Arbetsförmedlingens bedömning av hinder och uppföljning av att hinder undanröjs	23
4.1 Bakgrund och bedömningsgrund.....	23
4.2 Resultat: bristande dokumentation och uppföljning av hinder.....	25
5 Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket när arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller avvisat erbjudet lämpligt arbete	32
5.1 Bakgrund och bedömningsgrund.....	32
5.2 Resultat: platsanvisningar och avvisade arbeten	34
6 Arbetsförmedlingens pågående förändringsarbete som berör tillämpningen av föreskrifterna om lämpligt arbete	39
7 Slutsatser	41
7.1 IAF:s bedömning av brister.....	41
7.2 Allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete ..	41
7.3 Allvarlig kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när arbetssökande inte har vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde	42
7.4 Kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att dokumentera bedömningar av hinder och framförallt i att följa upp dessa	45

7.5	Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket när en arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller avvisat erbjudet lämpligt arbete	48
7.6	En jämförelse med 2004 års granskning	52
8	Uppföljning	53
8.1	Arbetsförmedlingen	53
8.2	Arbetslöshetskassorna	53
9	Käll- och litteraturförteckning	54
10	Bilagor del 1	57
	Bilaga 1 Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas generella synpunkter på och svårigheter med tillämpningen av IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete... 57	
	IAF:s svar på Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas generella synpunkter	58
	Bilaga 2 Bakgrund.....	60
	Bilaga 3 Regelverk.....	61
	Bilaga 4 Arbetsförmedlingens uppföljning av platsanvisningar	65
	Bilaga 5 Urval.....	66
	Bilaga 6 Redovisning av ärenden utan hinder	72
	Bilaga 7 Tabeller	73

Sammanfattning

Lämpligt arbete är ett centralt begrepp inom arbetslöshetsförsäkringen. Bedömningar av lämpligt arbete i enlighet med regelverket är relevanta i både Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas hantering av arbetslöshetsförsäkringen och ska utgöra grunden i flera centrala situationer under den enskildes tid som arbetssökande. Bedömningarna utgör också en viktig faktor för att säkerställa arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring. I förlängningen påverkar även bedömningen av vad som är lämpligt arbete utfallet av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten genom en mer träffsäker matchning och platsförmedling.

Syfte och metod

Syftet med granskningen är att utreda om Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna tillämpar regelverket och IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete enhetligt och rättssäkert samt identifiera vilka delar som är svåra att tillämpa. I rapporten redovisas resultat från ärendegranskningar och intervjuer med representanter för Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna.

Allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete

IAF bedömer att Arbetsförmedlingen inte har gjort välgrundade bedömningar av vad som utgör lämpligt arbete i 80 procent av de granskade ärendena med anledning av att ett eller flera centrala kriterier för bedömningen saknats.

IAF riktar allvarlig kritik

- mot att Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete i stor utsträckning inte är välgrundade. Detta kan medföra en risk för att omställningstiden till annat arbete förlängs.

Allvarlig kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när arbetssökande inte har vidgat sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde

Enligt regelverket för lämpligt arbete ska den arbetssökande som söker arbetslöshetsersättning vidga sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde i takt med att arbetslösheten fortgår.

IAF riktar allvarlig kritik

- mot att Arbetsförmedlingen sällan eller aldrig underrättat arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde.

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen inte systematiskt följer upp den arbetssökandes sökområden.

Kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att dokumentera bedömningar av hinder och framförallt i att följa upp dessa

En arbetssökande kan enligt regelverket för lämpligt arbete ha hinder som utgör godtagbara skäl för att inte ta lämpliga arbeten. Hindren kan utgöras av medicinska hinder eller familjeskäl. Arbetsförmedlingen gör bedömningen av om det föreligger hinder enligt regelverket. Den arbetssökande får begränsa sitt geografiska sökområde på grund av familjeskäl under en skälig övergångsperiod.

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen brister i uppföljningen av om den arbetssökande vidtagit åtgärder för att undanröja hinder eller om den skäliga övergångsperioden har löpt ut
- mot att Arbetsförmedlingen har en hög andel ärenden där det överhuvudtaget inte finns uppgifter eller där det inte finns tillräckligt utförliga uppgifter för att kunna avgöra om det föreligger hinder eller inte.

Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket för lämpligt arbete när den arbetssökande inte sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete

Arbetsförmedlingen kan anvisa den arbetssökande till arbeten och ska underrätta arbetslöshetskassan i de fall han eller hon inte sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Därefter utreder arbetslöshetskassan ärendet för att fatta beslut om eventuell sanktion.

IAF bedömer att de arbeten som Arbetsförmedlingen anvisat generellt är lämpliga arbeten för den enskilde arbetssökanden. Vidare bedömer IAF att de

granskade arbetslöshetskassorna i huvudsak tillämpar föreskriften på ett tillfredsställande sätt när den arbetssökande inte sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete.

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte sökt anvisat arbete, då man endast har underrättat i omkring hälften av ärendena.

Ytterligare slutsatser och diskussion om Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket för lämpligt arbete finns i kapitel 7.

Risk för att arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring motverkas och att arbetslöshetsersättning betalas ut felaktigt

Sammanfattningsvis innebär de resultat som IAF funnit i granskningen avseende Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete samt uppföljningen av hinder att den arbetssökandes omställningstid till annat arbete riskerar att bli förlängd. Detta motverkar arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring. Resultaten visar att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassorna när den arbetssökande inte vidgat sina sökområden eller inte sökt anvisat lämpligt arbete vilket medför en risk för att regelverket inte blir handlingskorrigerande och att arbetslöshetsersättning betalas ut felaktigt.

Uppföljning av åtgärder

Arbetsförmedlingen ska senast den 26 april 2018 skriftligen redogöra för IAF vilka åtgärder man vidtagit för att komma till rätta med de brister som redovisas i kapitel 7. De arbetslöshetskassor som vill har möjlighet att senast den 26 april 2018 lämna en skriftlig redogörelse till IAF som svarar på de brister som påpekats i den här rapporten.

1 Inledning

Lämpligt arbete regleras i 44 och 44 a §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF) och i Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete.¹ Bedömningar om lämpligt arbete i enlighet med regelverket för lämpligt arbete utgör en viktig faktor för att säkerställa arbetslöshetsförsäkringens funktion som en omställningsförsäkring. Bedömningarna handlar också om att effektivt kunna matcha den som söker arbetskraft med den som söker arbete.

Arbetsförmedlingen bedömer vad som är lämpliga arbeten för den som söker arbetslöshetsersättning. Dessutom har Arbetsförmedlingen ansvar över att kontrollera att den arbetssökande aktivt söker lämpligt arbete. Detta ansvar innefattar också att kontrollera att den arbetssökande söker anvisade arbeten, inte avvisar erbjudna lämpliga arbeten utan godtagbara skäl samt i övrigt står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetsförmedlingen gör på så vis bedömningar i enlighet med regelverket för lämpligt arbete i flera situationer.

Arbetsförmedlingen ska underrätta den arbetssökandes arbetslöshetskassa om kontrollerna visar att han eller hon inte fullgjort sina åligganden enligt regelverket. Därefter utreder arbetslöshetskassan underrättelserna och fattar beslut enligt samma regelverk.

1.1 Bakgrund

Lämpligt arbete har varit ett centralt begrepp inom arbetslöshetsförsäkringen sedan man genom praxis började lägga grunden för försäkringen i början av 1900-talet. År 2001 kom de första föreskrifterna om tolkningen av vad som är lämpligt arbete.²

År 2004 genomförde IAF på uppdrag av regeringen en omfattande granskning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete. IAF kom bland annat fram till att arbetsförmedlarna upplevde att det var svårt att tillämpa föreskrifterna om lämpligt arbete när det gällde bedömningen av geografiskt sökområde, skälig kostnad för pendling, möjlighet att begränsa sökområdet på grund av familjeskäl

¹ I den här granskningen har även 43 – 43 a § § ALF ingått.

² Jansson (2012). s.9 – 17.

och vad som är skälig övergångstid för att undanröja hinder. IAF konstaterade även att Arbetsförmedlingen brast i att ange vad som är lämpligt arbete för den arbetssökande, och att det begränsade sökområdet som man då hade rätt till enligt 100-dagarsregeln³, inte hade upphört efter att 100 ersättningsdagar passerat.

Under 2011 och 2012 genomförde IAF en översyn av föreskrifterna om lämpligt arbete i samverkan med både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. Översynen ledde fram till den lydelse som föreskrifterna i huvudsak har idag. Ytterligare mindre förändringar har därefter skett i föreskrifterna efter synpunkter från Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna.

En utförlig bakgrund finns i bilaga 2.

1.2 Syfte och utgångspunkter

Granskningen syftar huvudsakligen till att undersöka hur Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna tillämpar regelverket för lämpligt arbete med fokus på Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete. Detta för att bedöma om tillämpningen sker på ett enhetligt och rättssäkert sätt. Syftet är också att identifiera delar av föreskrifterna som är svåra att tolka och tillämpa för Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna.

Granskningen har utgått från fyra frågeställningar.

1. Är Arbetsförmedlingens bedömning av vad som utgör lämpligt arbete för den arbetssökande välgrundad utifrån vad som framgår i den första handlingsplanen?⁴
2. Följer Arbetsförmedlingen upp att den arbetssökande vidgar sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde?
3. Gör Arbetsförmedlingen korrekta bedömningar av vad som utgör hinder⁵ och följer man upp att hinder undanröjs i enlighet med IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete?
4. Tillämpar Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete på ett korrekt sätt när den arbetssökande

³ 100-dagarsregeln innebar att den arbetssökande kunde begränsa sitt yrkesmässiga och geografiska sökområde de första 100 ersättningsdagarna i en ersättningsperiod. Regeln togs bort den 2 juli 2007.

⁴ I de fall uppgifterna inte funnits registrerade i handlingsplanen har IAF även granskat om uppgifterna istället funnits i Arbetsförmedlingens ärendehanteringssystem, AIS.

⁵ Hinder innebär att en arbetssökande har godtagbara skäl att begränsa sitt sökområde geografiskt eller yrkesmässigt enligt 7 – 8 § § 2015:3.

inte sökt anvisat lämpligt arbete enligt 43 § första stycket 4 och avvisat erbjudet lämpligt arbete enligt 43 a § första stycket 1 ALF?

Granskningen har utgått från att Arbetsförmedlingen som myndighet har följt förvaltningslagen och dokumenterat handläggning, bedömningar och de kontakter som har tagits mellan arbetssökande och Arbetsförmedlingen i ärendena.

1.3 Metod

Rapporten har utarbetats utifrån fem olika ärendegranskningar samt intervjuer med Arbetsförmedlingen och de tio arbetslöshetskassor som ingått i granskningen. Ärendegranskningarna har sammanlagt omfattat 718⁶ ärenden. Intervjuerna har omfattat 33 personer.

Granskning 1. Granskning av ärenden där den arbetssökande⁷ har minst ett registrerat hinder i sin handlingsplan samt av ett mindre antal ärenden där inget hinder funnits registrerat. Inom denna granskning har endast Arbetsförmedlingens tillämpning av regelverket för lämpligt arbete granskats. Denna granskning har genomförts för att besvara frågeställningarna 1 - 3.

Granskning 2 – 5. Granskningarna har innefattat både Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket för lämpligt arbete och underrättelser med anledning av att en arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete.⁸ Denna granskning har genomförts för att besvara frågeställningen 4.

IAF har genomfört elva intervjuer med arbetsförmedlare vid olika arbetsförmedlingskontor samt en avslutande intervju med Arbetsförmedlingens huvudkontor. IAF har också genomfört gruppintervjuer med en handläggare och en försäkringsansvarig⁹ vid de tio arbetslöshetskassor som ingått i granskningen.

1.3.1 Avgränsningar

Granskningarna har syftat till att täcka in en stor del av de mest centrala tillfällen då regelverket för lämpligt arbete tillämpas, men en rad avgränsningar har ändå

⁶ Summan inkluderar 8 bortfallsärenden.

⁷ Granskningen innefattar arbetssökande som har ansökt om eller uppbär arbetslöshetsersättning

⁸ Regleras i 43 § första stycket 4 ALF och 43 a § första stycket 1 ALF.

⁹ Försäkringsansvarig, chefsjurist eller motsvarande.

gjorts. Granskningen av tillämpningen har endast genomförts i ärenden där den arbetssökande har ansökt om eller uppstår arbetslöshetsersättning.

IAF har inte bedömt vilken konkret sökaktivitet som krävs för att den arbetssökande ska anses vara aktivt arbetssökande. I granskningen av arbetslöshetskassornas beslut efter inkomna underrättelser har ärenden med underrättelseorsaken 43§ första stycket 5, ALF därför valts bort.

1.4 Urval

Urvalen har gjorts på olika sätt beroende på vilken av granskningens frågeställningar den specifika ärendegranskningen skulle besvara. Tabell 1.1 ger en översiktlig bild över urvalen till ärendegranskningarna. Av tabellen framgår också vilket urval som hör ihop med granskningens olika frågeställningar.

Tabell: 1.1 Urvalen till ärendegranskningarna

Urval	Beskrivning	Urval	Frågeställning som besvarats
1	Inget hinder*+ Hinder	50+ 268	1,2 och 3
2	Anvisningar Arbetsförmedlingen	100	4
3	Avvisningar Arbetsförmedlingen	100	4
4	Anvisningar arbetslöshetskassorna	100	4
5	Avvisningar arbetslöshetskassorna	100	4
Totalt		718	

*Dessa 50 ärenden har endast använts för att ge en indikation på om hanteringen av ärenden då inget hinder finns skiljer sig åt från ärenden med hinder. Dessa ärenden redovisas i bilaga 6.

Urvalen till ärendegranskningarna har gjorts slumpmässigt och i vissa fall har resultaten generaliserats. De redovisade andelarna i avsnitt 1-3 är generaliserbara och därför viktade och omges av en osäkerhet. Resultaten i avsnitt 1-3 har även signifikanstestats utifrån kön men inga signifikanta skillnader har kunnat påvisas mellan kvinnor och män och därför redovisas detta inte i de enskilda avsnitten. Mer information om de olika urval som har använts samt information om viktningen finns i bilaga 5. Konfidensintervallen finns i den fristående bilagedelen 3.

Urvalen till intervjuerna har gjorts strategiskt. Mer information om urvalet för intervjuerna finns i bilaga 5.

1.5 Förändringar i Arbetsförmedlingens arbetssätt efter granskningen

Arbetsförmedlingen har efter granskningen ändrat arbetssätt och infört nya rutiner som berör det konkreta arbetet med till exempel den arbetssökandes planering som har koppling till lämpligt arbete. Detta innebär att vissa detaljer i denna rapport som beskriver hur Arbetsförmedlingen arbetar inte längre är aktuella. Regelverket för lämpligt arbete har dock inte förändrats vilket innebär att Arbetsförmedlingens roll är densamma som tidigare. De resultat som redovisas i rapporten är därmed fortfarande aktuella. Rapporten återkopplar återkommande till de av Arbetsförmedlingen genomförda förändringarna.

2 Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete

Utifrån IAF:s bedömningsgrunder var Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete inte välgrundad i 80 procent av alla ärenden under den period som granskats. De vanligaste orsakerna till det var att matchning saknades och den näst vanligaste orsaken var att den arbetsmarknadspolitiska bedömningen saknades.

2.1 Bakgrund och bedömningsgrund

Arbetsförmedlingen ska enligt sin instruktion säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.¹⁰ En av Arbetsförmedlingens uppgifter är att göra en bedömning av vad som är lämpligt arbete för den som söker arbetslöshetsersättning. Bedömningen ska utgå från arbetstillfällen i hela landet¹¹ om inte den arbetssökande har godtagbara skäl till att begränsa sökområdet¹².

Arbetsförmedlingen får anvisa arbeten om det behövs för matchning mellan ledigt arbete och den arbetssökande eller för att kontrollera att arbetssökanden står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker arbete¹³. Arbetsförmedlingen ska under den arbetssökandes medverkan upprätta en individuell handlingsplan där sökandens skyldigheter, planerade aktiviteter och arbetssökandets inriktning anges¹⁴. Handlingsplanen ska innehålla en arbetsmarknadspolitisk bedömning som utgår från den arbetssökandes förutsättningar för arbete, arbetsmarknadens krav och Arbetsförmedlingens uppdrag. Handlingsplanen ska också innehålla den arbetssökandes inriktning vad gäller yrkesområden och geografiskt sökområde¹⁵. De aktiviteter som planeras ska vara tidsatta och ska kunna följas upp. Aktiviteterna ska ha sin utgångspunkt i den arbetsmarknadspolitiska bedömningen¹⁶.

¹⁰ 4 § Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

¹¹ 3 § IAFS 2015:3.

¹² 7 - 8 § § IAFS 2015:3.

¹³ 7 § a Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

¹⁴ 6 § Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

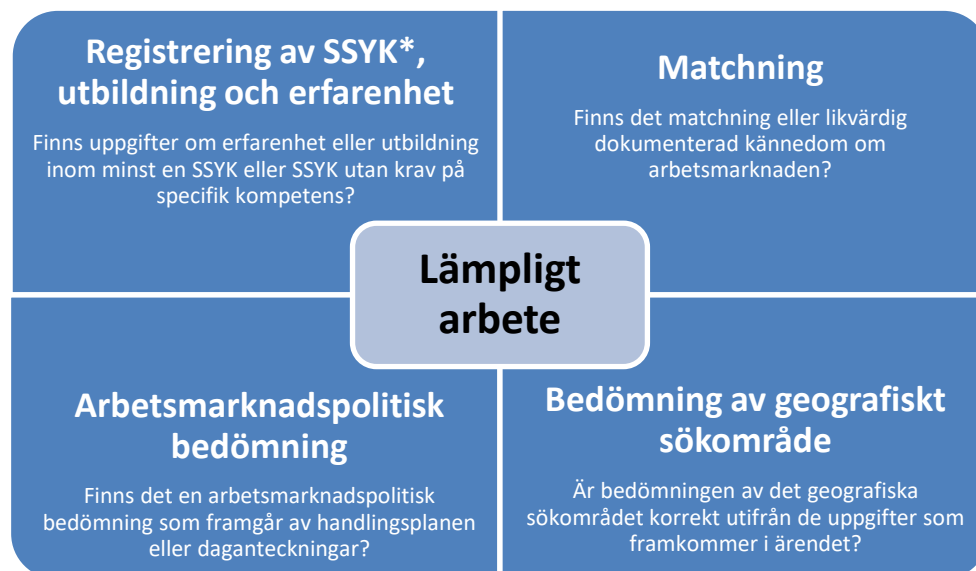
¹⁵ 2 § Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFS 2014:1) om individuella handlingsplaner.

¹⁶ 3§ Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFS 2014:1) om individuella handlingsplaner.

Enligt Arbetsförmedlingens handläggargröd ska den arbetssökande matchas mot lediga platser bland annat vid inskrivning och vid uppföljningskontakter med den arbetssökande. Arbetsförmedlingens mål med matchningen är bland annat att finna lämpliga kandidater till arbetsgivarens lediga platser samt finna lämpliga platser till arbetssökande¹⁷.

IAF:s granskning av Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete för olika arbetssökande utgår från bedömningsgrunderna i figur 2.1. IAF anser att figurens fyra delar utgör centrala beståndsdelar i bedömningen av lämpligt arbete. Har alla fyra delar varit uppfyllda har IAF ansett att Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete varit välgrundad och tydlig.

Figur 2.1 IAF:s bedömningsgrunder

*SSYK betyder standard för svensk yrkesklassificering och innebär de yrkeskategorier som den arbetssökande matchas mot.

Registrering av relevanta SSYK är en förutsättning för att den arbetssökande ska kunna matchas mot lämpliga arbeten. Den arbetsmarknadspolitiska bedömningen, i vilken den arbetssökandes personliga förutsättningar på arbetsmarknaden specificeras är central för bedömningen av lämpligt arbete. Matchningen är viktig för den arbetsmarknadspolitiska bedömningen samt för bedömningen av lämpligt arbete då matchningen ger konkreta uppgifter på utbudet av arbeten inom aktuella SSYK. En central del är även att den arbetssökande ska söka och vara beredd att

¹⁷ Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 22/2011. Matchning till arbete. Version 5.0. s 3.

ta arbete i hela landet om han eller hon inte har godtagbara skäl till att begränsa sitt geografiska sökområde.

2.2 Resultat: bedömningarna är inte välgrundade

Arbetsförmedlingen uppfyllde samtliga fyra kriterier endast i 20 procent¹⁸ av alla ärenden. I dessa framgick på ett tydligt och välgrundat sätt vad som utgjorde lämpligt arbete i handlingsplanen. I 80 procent av alla ärenden saknades en eller flera av kriterierna vilket innebär att bedömningarna av lämpligt arbete inte kan anses vara välgrundade eller tydliga utifrån IAF:s bedömningsgrunder.

Diagram 2.1 Kriterier som saknades i Arbetsförmedlingens bedömning av lämpligt arbete för de arbetssökande

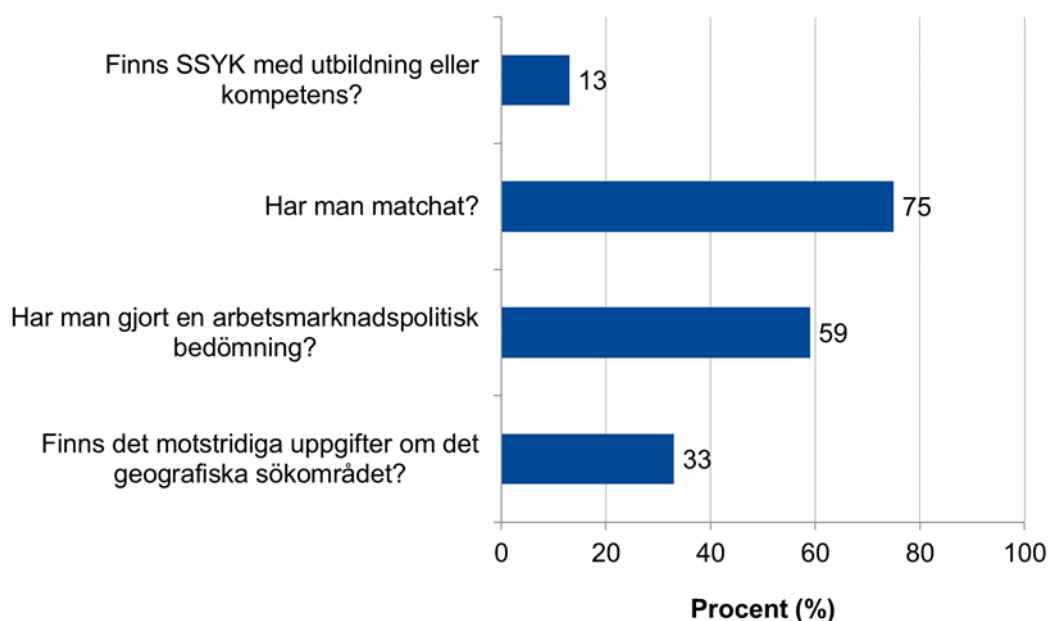

Diagram 2.1 visar fördelningen mellan de kriterier som saknades. Det förekom att flera av kriterierna saknades i samma ärende. En tabell över vilka kombinationer av kriterier som saknades finns i bilaga 7.

Det vanligaste kriteriet som saknades var att Arbetsförmedlingen inte hade matchat den arbetssökande mot lämpliga arbeten. Så var det i 75 procent av fallen. I 59 procent av fallen saknades en arbetsmarknadspolitisk bedömning. Det fanns

¹⁸ Andelarna i detta avsnitt är skattade andelar och omges av en osäkerhet. Konfidensintervallen finns i den fristående bilagan del 3.

motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet i 33 procent av fallen och i 13 procent av fallen saknades registrering av SSYK, oftast för att de arbetssökande tillhörde tjänsten klargöra arbetsförutsättningar¹⁹.

Intervjusvaren om matchning och arbetsmarknadspolitisk bedömning

I intervjuerna framkom att de flesta arbetsförmedlare alltid eller ofta matchar den arbetssökande mot lämpliga arbeten i samband med upprättandet av handlingsplan men också att matchning inte genomförs. Arbetsförmedlarna uppger vidare att de gör en arbetsmarknadspolitisk bedömning utifrån hur arbetsmarknaden ser ut, den arbetssökandes kompetens och eventuella behov av åtgärder. När det gäller det yrkesmässiga sökområdet är det den arbetssökandes utbildning och erfarenhet som ligger till grund för vilka arbeten som är lämpliga. En svårighet är när den arbetssökande nyligen har gått en utbildning och inte vill ta arbeten som han eller hon haft tidigare. En annan svårighet som framgick av intervjuerna är när den arbetssökande har erfarenhet av eller utbildning i ett yrke som ligger långt tillbaka i tiden och därmed inte är relevant på arbetsmarknaden längre.

Motstridiga uppgifter om geografiskt sökområde

Det framgår i ärendegranskningen att det i vissa handlingsplaner finns registrering om geografiskt begränsat sökområde och samtidigt finns det en motstridig uppgift om att hela Sverige är sökområde²⁰. I samband med intervjuerna framkom att de motstridiga uppgifterna om det geografiska sökområdet kan bero på att arbetsförmedlarna glömt att ändra uppgifterna i Arbetsförmedlingens ärendehanteringssystem, AIS. Uppgifterna i AIS registreras ofta innan handlingsplanen upprättas. Samtidigt är det vanligt att uppgifter som ligger till grund för ett begränsat sökområde framkommer först i samband med upprättandet av handlingsplan. Representanter från Arbetsförmedlingens huvudkontor uppger att de känner till att det förekommer att det registreras motstridiga uppgifter om den arbetssökandes geografiska sökområde. Arbetsförmedlingen har ersatt den tidigare handlingsplanen med en ny planering för den arbetssökande.

¹⁹ *Klargör dina arbetsförutsättningar* är en tjänst som Arbetsförmedlingen genomför och riktar sig till arbetssökande som är osäkra på sin arbetsförmåga eller har svårigheter som hindrar dem från att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta kan innebära att Arbetsförmedlingen i ett inledande skede inte kan ange vilka SSYK som den arbetssökande ska matchas mot.
<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/verktyg/tjanster/klargoradinaarbetsforutsattningar.4.7.10196211278fb18bae80007122.html> Informationen nedtecknades 2017-09-27.

²⁰ Den ena uppgiften hämtas automatiskt från sökandebblanketten i AIS när arbetsförmedlaren gör handlingsplanen.

Huvudkontoret bekräftar att det nya systemet också tillåter motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet men att planeringsverktyget²¹ fortfarande är under utveckling.

²¹ Läs om det nya planeringsverktyget i kapitel 6.

3 Arbetsförmedlingens uppföljning av geografiskt och yrkesmässigt sökområde

Arbetsförmedlingen har sällan eller aldrig underrättat arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde. Samtidigt hade 84 procent av de arbetssökande som lämnat in aktivitetsrapporten via *Min sida*²² inte vidgat sitt geografiska sökområde inom den period som granskats. 68 procent hade inte vidgat sitt yrkesmässiga sökområde. Resultaten visar också att Arbetsförmedlingen sällan dokumenterar uppgifter om sökområdena när den arbetssökande lämnat in aktivitetsrapporten muntligt eller på blankett.

3.1 Bakgrund och bedömningsgrund

Arbetsförmedlingen ska bland annat kontrollera att de arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten och skyndsamt underrättar arbetslöshetskassan om så inte är fallet²³. Med utgångspunkt i sin individuella handlingsplan ska arbetssökande som får eller begär arbetslöshetsersättning redovisa de åtgärder som han eller hon genomfört för att ta sig ur sin arbetslöshet minst en gång per månad i en aktivitetsrapport. Arbetsförmedlingen ska skyndsamt granska inkomna aktivitetsrapporter²⁴. I Arbetsförmedlingens handläggarstöd anges att Arbetsförmedlingen bland annat ska granska att den arbetssökandes redovisade aktiviteter följer den inriktning som angetts i handlingsplanen och om det finns anledning att underrätta arbetslöshetskassan²⁵. IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete reglerar att den arbetssökandes geografiska och yrkesmässiga sökområde ska vidgas i takt med att arbetslösheten fortgår²⁶. Om den granskade aktivitetsrapporten föranleder ett antagande om att den arbetssökande missköter eller förlänger sin tid i arbetslöshet, orsakar sin arbetslöshet eller inte står till

²² *Min sida* är en funktion via Arbetsförmedlingens webbplats där den arbetssökande bland annat kan lämna in aktivitetsrapporter. *Min sida för arbetssökande*
<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/varatidningarochdigitalakanaler/arbetsformedlingense/arbetssokande/minsida.4.7bda009312641719c1a8000276.html>

Informationen nedtecknad 2017-10 -05.

²³ 16 § Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

²⁴ 6 § a Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

²⁵ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 2/2016. *Aktivitetsrapport*. Version 1.0, s.12.

²⁶ 3 § IAFS 2015:3.

arbetsmarknadens förfogande ska Arbetsförmedlingen skyndsamt underrätta arbetslöshetskassan²⁷.

Utdrag ur IAFFS 2015:3

3 § Vid bedömningen av vad som kan anses vara ett lämpligt arbete ska hänsyn tas till tillgången på arbetstillfällen över hela arbetsmarknaden. Det geografiska och yrkesmässiga sökområdet ska vidgas i takt med att arbetslösheten fortgår.

IAF har bedömt att det geografiska eller yrkesmässiga sökområdet har vidgats om den arbetssökande har lagt till nya yrken eller börjat söka bredare geografiskt i en av tre granskade aktivitetsrapporter under en period av sju månader. IAF har vidare granskat om Arbetsförmedlingen har underrättat arbetslöshetskassan då den arbetssökandes sökområden inte vidgats under hela den period som granskats. De två underrättelseorsaker som granskats är om den arbetssökande inte varit aktivt arbetssökande²⁸ eller om den arbetssökande inte uppfyllt de allmänna villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning²⁹.

3.2 Resultat: sökområdena vidgas inte och arbetslöshetskassan underrättas sällan

I 20 - 30 procent³⁰ av de granskade aktivitetsrapporterna har IAF inte kunnat göra någon bedömning på grund av bristande dokumentation om sökområdena eller på grund av att aktivitetsrapporter inte lämnats in. De skattade andelarna som redovisas baseras endast på rapporter där en bedömning har varit möjlig. I detta kapitel har de ärenden där arbetssökande haft ett geografiskt hinder uteslutits ur redovisningen av om det geografiska sökområdet har vidgats och de som haft ett yrkesmässigt hinder har uteslutits ur redovisningen av om det yrkesmässiga sökområdet har vidgats.

²⁷ 16 § Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

²⁸ 43 § första stycket 5 ALF.

²⁹ 9 § ALF.

³⁰ Andelarna i detta avsnitt är skattade. Konfidensintervallen finns i den fristående bilagan del 3.

Geografiskt och yrkesmässigt sökområde

Tabell 3.1 visar hur vanligt det var att den arbetssökande hade vidgat sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde. Redovisningen omfattar arbetssökande som har lämnat minst en aktivitetsrapport.³¹

Tabell 3.1 Vidgat geografiskt och yrkesmässigt sökområde

	Geografiskt sökområde	Yrkesmässigt sökområde
Vidgat	16 %	32 %
Inte vidgat	84 %	68 %
Totalt	100 %	100 %

Av tabell 3.1 framgår att det är relativt ovanligt att den arbetssökande vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde. Andelarna är 16 respektive 32 procent. Skillnaderna är signifikanta vilket innebär att det var vanligare att man vidgade sitt yrkesmässiga sökområde. Tabellen utgör underlag för IAF:s granskning om Arbetsförmedlingen har följt upp sökområden och underrättat arbetslöshetskassan.

Vanligast med sökaktivitet inom dagpendlingsområde

Det var vanligt att arbetssökande med yrkesmässiga hinder endast hade sökt arbeten inom ett dagpendlingsområde³². Andelarna varierade mellan 85 – 91 procent för de olika aktivitetsrapporterna. I endast 9 – 15 procent av aktivitetsrapporterna hade den arbetssökande³³ sökt arbete utanför dagpendlingsområde. En detaljerad tabell över granskningen av aktivitetsrapporter samt det geografiska och yrkesmässiga sökområdet finns i bilaga 7.

Arbetsförmedlingen underrättar sällan eller aldrig arbetslöshetskassan med anledning av att sökområdena inte vidgats

Arbetsförmedlingen har inte i något fall underrättat arbetslöshetskassan i samband med granskningen av aktivitetsrapporten där det geografiska sökområdet inte

³¹ Elektroniskt via funktionen *Min sida* och inte på blankett eller muntligt.

³² Regleras i 8 § IAFFS 2015:3. I de fall det inte varit uppenbart att den arbetssökande sökt på bostadsorten eller i det uppenbara närområdet har IAF bedömt om de sökta arbetena legat inom dagpendlingsavstånd.

³³ Gäller för de arbetssökande som inte har ett geografiskt hinder.

vidgats. När det gäller det yrkesmässiga sökområdet hade endast en liten andel underrättelser lämnats, 6 procent.

Det varierar vid vilka tillfällen arbetsförmedlaren följer upp sökområdet

I intervjuerna ställde IAF frågor om hur arbetsförmedlare arbetar med att följa upp sökområdena i samband med granskningen av aktivitetsrapporter.

Arbetsförmedlarna följer exempelvis upp sökområdet när den arbetssökande har sökt få arbeten. Det förekommer att arbetssökande söker bredare efter en period i arbetslöshet men också att arbetssökande endast har sökt på bostadsorten och då uppmanas söka bredare. Några arbetsförmedlare uppgav att de ibland tittade i de arbetssökandes handlingsplaner i samband med granskningen av aktivitetsrapporter för att kontrollera om sökområdet stämde med uppgifterna i handlingsplanen. Det förekom även att arbetsförmedlare tittade i tidigare aktivitetsrapporter för att kontrollera att samma arbeten inte redovisas flera gånger. Flera arbetsförmedlare uppgav även att de följer upp sökområdena men inte just i samband med att aktivitetsrapporterna granskas utan snarare vid uppföljningssamtal eller planering.

Ofta ingen dokumentation om sökområden i aktivitetsrapporter som lämnats in muntligt eller på blankett

IAF har granskat om det finns någon skillnad i andelen ärenden där det geografiska respektive yrkesmässiga sökområdet inte har dokumenterats med avseende på hur aktivitetsrapporten är inlämnad. Ärendegranskningen visar att det ofta saknas registrerade uppgifter i AIS eller i systemet för aktivitetsrapportering om vilka arbeten den arbetssökande har sökt när aktivitetsrapporten har lämnats in på annat sätt än via *Min sida*. Detsamma gäller frågan om var den arbetssökande sökt arbete. Av de aktivitetsrapporter som granskats har 16 procent lämnats in muntligt eller på blankett.

Tabell 3.2 Andelen ärenden där geografiskt respektive yrkesmässigt sökområde inte har dokumenterats av Arbetsförmedlingen, fördelat på hur aktivitetsrapporterna har lämnats

	Inte dokumenterat geografiskt sökområde		Inte dokumenterat yrkesmässigt sökområde	
	Lämnade via Min sida	Inte lämnade via Min sida	Lämnade via Min sida	Inte lämnade via Min sida
Aktivitetsrapport 1	23 %	90 %	25 %	83 %
Aktivitetsrapport 2	23 %	96 %	26 %	94 %
Aktivitetsrapport 3	26 %	97 %	29 %	86 %

Av tabell 3.2 framgår det att andelen aktivitetsrapporter som lämnades på annat sätt än via *Min sida* och som inte hade geografiskt respektive yrkesmässigt sökområde dokumenterat var stor jämfört med motsvarande andel för de aktivitetsrapporter som lämnades via *Min sida*. Skillnaderna är signifikanta.

Vid intervjun med representanter för Arbetsförmedlingens huvudkontor framkom det att det finns rutiner för att sökaktiviteten ska dokumenteras i en daganteckning när en aktivitetsrapport lämnas in på blankett. För muntliga aktivitetsrapporter är rutinen att dokumentera sökaktiviteten i fritext i aktivitetsrapportssystemet. Den arbetssökande har flera kontakter på Arbetsförmedlingen och därför måste aktiviteterna dokumenteras för att kunna följas upp. Arbetsförmedlingen uppger att de arbetar vidare med att införa exempelvis scanning av rapporter för att kunna ersätta att manuella daganteckningar ska skrivas.

4 Arbetsförmedlingens bedömning av hinder och uppföljning av att hinder undanröjs

Det saknades dokumentation om hindret i 31 procent av ärendena. Av de ärenden där det fanns dokumentation om hindret saknades uppgifter om hur hindret var styrkt i 51 procent av ärendena. I 88 procent av ärendena där det fanns dokumentation har Arbetsförmedlingen gjort korrekta bedömningar av hinder. Arbetsförmedlingen följer sällan upp om hindret kvarstår och vilka åtgärder som vidtagits för att undanröja hindret. I 72 procent av de granskade ärendena gjordes ingen uppföljning av hindret under den period som granskats.

4.1 Bakgrund och bedömningsgrund

IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete anger två typer av hinder som anses utgöra godtagbara skäl för att inte söka eller ta lämpligt arbete. Det rör sig om medicinska hinder och familjeskäl.³⁴ Enligt Arbetsförmedlingens handläggarstöd ska Arbetsförmedlingen göra en bedömning av om hinder föreligger och dokumentera vad som motiverar en begränsning av det yrkesmässiga och/eller det geografiska sökområdet i den arbetssökandes handlingsplan³⁵.

Arbetsförmedlingen ska även dokumentera överenskomna aktiviteter som den arbetssökande ska genomföra för att hitta en lösning för hindret³⁶. Vid registrering av ett godtagbart hinder skapas automatiskt aktivitetsfältet *Hitta lösningar för hinder* i handlingsplanen där åtgärder för att undanröja hindret ska skrivas in³⁷. Enligt IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete har den arbetssökande skyldighet att snarast undanröja hindret där så är möjligt³⁸. I Arbetsförmedlingens handläggarstöd beskrivs att Arbetsförmedlingen ska skriva in en tid för uppföljning av de aktiviteter som den arbetssökande ska vidta för att undanröja

³⁴ 7-8 §§ IAFFS 2015:3.

³⁵ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 7/2010. *Handlingsplan*. Version 10.0. s. 4. Arbetsförmedlingen har i och med införandet av det nya planeringsverktyget infört nya rutiner för hur hinder ska registreras och följas upp.

³⁶ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 43/2011. *Lämpligt arbete och sökområde*. Version 6.0, s. 10.

³⁷ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 7/2010. *Handlingsplan*. Version 11.0. s. 8.

³⁸ 4 § IAFFS 2015:3.

hindret och därefter följa upp om aktiviteterna har vidtagits³⁹. Uppföljningen av handlingsplanen sker dels utifrån inskickade aktivitetsrapporter och dels vid kontakt med den arbetssökande⁴⁰. Med utgångspunkt i sin individuella handlingsplan ska arbetssökande som får eller begär arbetslöshetsersättning redovisa de åtgärder som han eller hon genomfört för att ta sig ur sin arbetslöshet minst en gång per månad i en aktivitetsrapport⁴¹. Aktiviteterna som redovisas utgörs av aktiviteter som den arbetssökande genomfört för att få ett arbete eller undanröja hinder⁴².

IAF har följt de granskade ärendena under en period av sju månader. Handlingsplanen, daganteckningar, aktivitetsrapporter och underrättelser har granskats för att kunna avgöra om det registrerade hindret stämde med vad som framgick i ärendet samt om Arbetsförmedlingen följt upp om hindret undanröjts. Texttrutan anger de delar av föreskriften som reglerar vad som utgör hinder för att inte kunna ta ett eller flera lämpliga arbeten.

³⁹ Arbetsförmedlingens handläggarsöd AFHS43/2011. *Lämpligt arbete och sökområde*. Version 6.0. s. 10.

⁴⁰ Arbetsförmedlingens handläggarsöd, AFHS 7/2010. *Handlingsplan*. Version 10.0. s.7-9.

⁴¹ 6 § a Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁴² Arbetsförmedlingens handläggarsöd, AFHS 7/2010. *Handlingsplan*. Version 10.0. s.7.

Utdrag ur IAFFS 2015:3

Hinder

Medicinska hinder

7 § Om den sökande åberopar medicinska hinder för att inte söka eller ta ett arbete ska hindren eller hindret, om det inte är uppenbart obehövt, styrkas med ett läkarutlåtande som beskriver den sökandes förutsättningar att utföra det anvisade eller erbjudna arbetet. Om det medicinska hindret inte kan styrkas, ska arbetet anses vara lämpligt.

Geografiskt begränsat sökområde

8 § Under en skäligen övergångsperiod får en sökande av familjescäl ha ett geografiskt begränsat sökområde. Ett arbete ska därefter anses lämpligt om den sökande kan besöka sin familjebostad varje vecka. Med geografiskt begränsat sökområde menas att den sökande endast söker arbeten som ligger inom dagpendlingsavstånd från bostaden. Med dagpendlingsavstånd menas ett tidsavstånd mellan bostad och arbete som innebär högst tolv timmars frånvaro från bostaden per dag.

Med familjescäl avses att

- a) ett barn eller någon annan medlem i hushållsgemenskapen är beroende av den sökandes tillsyn och stöd och därför kräver den sökandes dagliga närvaro, samt att hushållet inte kan flyttas.
- b) den andra makans, makens eller därmed jämställd persons arbetsförhållanden medför att han eller hon inte ensam kan sköta det gemensamma hushållet eller flytta med till en annan bostadsort, eller
- c) den sökande är ensamstående förälder och är beroende av stöd från någon annan på bostadsorten för att kunna klara ett arbete.

Utdrag ur IAFFS 2015:3

Undanröja hinder

4 § Om den sökande inte kan ta ett tillgängligt arbete på grund av personliga förutsättningar eller förhållanden som är godtagbara skäl enligt dessa föreskrifter, ska han eller hon snarast vidta åtgärder för att undanröja dessa hinder, där så är möjligt.

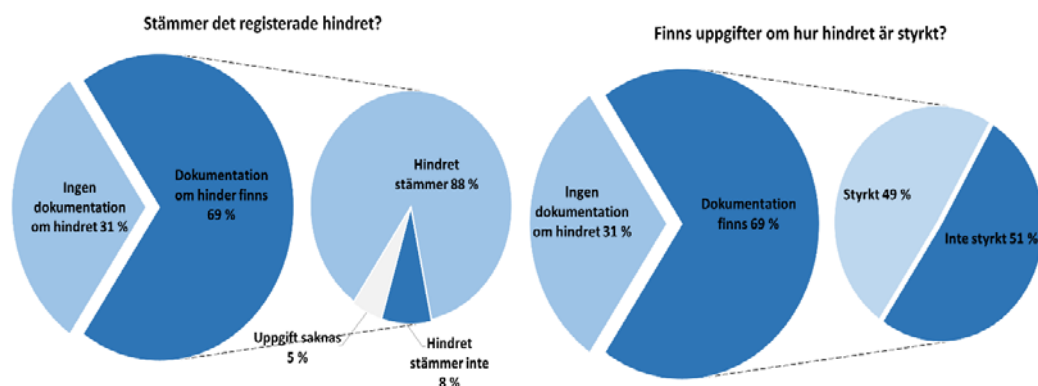
4.2 Resultat: bristande dokumentation och uppföljning av hinder

Granskningen har visat att det många gånger saknas dokumentation om hindret samt hur hindret är styrkt i AIS och i handlingsplanen. I 31 procent⁴³ av alla ärenden fanns ingen eller bristfällig dokumentation som medförde att det inte gick

⁴³ Andelarna i detta avsnitt är skattade. Konfidensintervallen finns i den fristående bilagan del 3.

att avgöra om det registrerade hindret stämde med uppgifter som framkom i ärendet.

Figur 4.1 Arbetsförmedlingens bedömningar och dokumentation av hinder

Arbetsförmedlingen har mot bakgrund av vad som framgår i ärendena gjort korrekta bedömningar av hinder i 88 procent av alla ärenden där det funnits någon dokumentation om hindret. Av det vänstra diagrammet i figur 4.1 framgår även att IAF bedömer att det registrerade hindret inte stämmer med vad som framgår av det enskilda ärendet i 8 procent av fallen och i 5 procent saknades uppgifter för att kunna göra bedömningen om det registrerade hindret stämde. Det högra diagrammet i figur 4.1 visar att det inte fanns några uppgifter om hur hindret var styrkt i 51 procent av alla ärenden där det fanns dokumentation om hindret.

Bristande underlag – en orsak till svårigheter med att bedöma hinder

De intervjuade arbetsförmedlarna hade inte någon större erfarenhet av arbetssökande med medicinska hinder men uppgav att de främst kom i kontakt med medicinska hinder i ett ärendes inledande skede. Den arbetssökande ombeds då inkomma med intyg eller läkarutlåtande om hindret. Arbetsförmedlarna uppgav att det kan ta lång tid att få in intyg eller utlåtanden och det förekommer att utlåtanden inte är tydliga vilket försvårar bedömningen av lämpligt arbete.

Vid intervjuerna med arbetslöshetskassorna lyftes att läkarintygen ibland är otydliga och att det tidigare skickades in läkarutlåtanden som var mer konkreta. En arbetslöshetskassa uppgav att det ofta finns lite dokumentation i ärenden som rör utbrändhet då den arbetssökande sällan har pratat med Arbetsförmedlingen om det. I dessa fall får arbetslöshetskassan begära in underlag när det är aktuellt. Arbetslöshetskassorna menade att ärenden om familjeskäl inte är så vanligt förekommande. Vidare uppgavs att krav ställs på att den arbetssökande ska styrka uppgifterna om familjeskäl till exempel genom intyg från skola eller kommun.

Skillnader i hur familjeskäl och medicinska hinder dokumenteras och utreds

Ärendegranskningen visar att det finns signifikanta skillnader i hur Arbetsförmedlingen dokumenterar och utreder hinder beroende på om det rör sig om familjeskäl eller medicinska hinder. Framförallt finns det brister i dokumentationen av familjeskäl. I 48 procent av de granskade ärendena där den arbetssökande har ett registrerat familjeskäl saknades dokumentation om varför hindret registrerats eller vad det bestod av. Motsvarande del för de ärenden som har ett registrerat medicinskt hinder var 20 procent. I många ärenden fanns ingen dokumentation om varför ett hinder fanns registrerat i handlingsplanen och varför den arbetssökande hade ett geografiskt begränsat sökområde. IAF har också noterat att den dokumentation som fanns dessutom flera gånger var bristande. Till exempel fanns i några fall endast en daganteckning om att den arbetssökande hade barn.

Arbetsförmedlingens huvudkontor uppgav vid intervjun att man enligt rutin kräver att den arbetssökande lämnar in ett läkarutlåtande som styrker medicinskt hindret innan man registrerar det. Vidare uppgav huvudkontoret att det ställs krav på att uppgifterna som ligger till grund för bedömningen av familjeskäl dokumenteras i AIS eller i handlingsplanen. Detta kommer även att gälla för det nya planeringsverktyget. Däremot uppgav huvudkontoret att Arbetsförmedlingen inte kan ställa krav på att uppgifterna om familjeskäl ska styrkas genom till exempel intyg eftersom arbetssökande inte har en upplysningsskyldighet gentemot Arbetsförmedlingen.

Då dokumentationen om familjeskäl många gånger är knapphändig har IAF i samband med intervjuerna med arbetslöshetskassorna också frågat om hur man brukar utreda familjeskäl. I samband med detta framkom bland annat att arbetslöshetskassorna sällan utreder frågan om hushållet kan flyttas. En förutsättning för att den arbetssökande ska anses ha godtagbart familjeskäl enligt 8 a § IAFFS 2015:3 är att hushållet inte kan flyttas. Vid intervjuerna framkom även att arbetslöshetskassorna inte alltid utreder familjeskäl om de finns inskrivna i handlingsplanen och om det inte finns anledning att ifrågasätta eller utreda dem. Flera av arbetslöshetskassorna var inte heller medvetna om att Arbetsförmedlingen inte tar in uppgifter som styrker familjeskäl.

Vid intervjuerna lyfte både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna att det upplevs svårt att utreda familjeskäl och främst 8 c § IAFFS 2015:3. För mer information om generella synpunkter på och svårigheter med tillämpningen av föreskrifterna om lämpligt arbete som framkom vid intervjuerna se bilaga 1.

Arbetsökande redovisar inte åtgärder för att undanröja hinder i de aktivitetsrapporter som granskats

Den arbetsökande är ansvarig för att vidta åtgärder för att snarast undanröja hinder när så är möjligt. I samband med granskningen av aktivitetsrapporterna kontrollerades därför om den arbetsökande redovisade sådana åtgärder. Näst intill ingen sådan redovisning framkom i de aktivitetsrapporter som granskats. Läs mer om detta i tabellen i bilaga 7.

Arbetsförmedlingen följer sällan upp hinder

Ärendegranskningen visar att Arbetsförmedlingen sällan följer upp om hindret kvarstår.

Tabell 4.4 visar att uppföljning saknades i 72 procent av alla ärenden under den period som granskats.

Ett sätt för arbetsförmedlarna att systematiskt följa upp hinder var att använda fältet *Hitta lösningar för hinder* i handlingsplanen. Tabellen 4.5 visar att aktivitetsfältet inte användes i 75 procent av alla ärenden. Fältet ska användas enligt Arbetsförmedlingens handläggarstöd⁴⁴.

Tabell: 4.4 Hur lång tid tills Arbetsförmedlingen följt upp hinder för första gången inom urvalsperioden

Månader	Andel
0	9 %
1	5 %
2	2 %
3	3 %
4	4 %
5	0 %
6	5 %
7	1 %
Ingen uppföljning	72 %
Totalt	101 %*

*Avrundningsfel

⁴⁴ Fältet *Hitta lösning* fanns i handlingsplanen. Fältet finns inte i nya planeringsverktyget som infördes den 15 juni 2017. Istället ska uppföljningen av ett hinder vara med i bedömningen och ska följas av aktiviteter.

Det framgick i intervjuerna med arbetsförmedlare att endast några hade erfarenhet att använda fältet. Arbetsförmedlingens huvudkontor bekräftar att fältet ska användas men att det är möjligt för den enskilda arbetsförmedlaren att ta bort fältet. Denna möjlighet har funnits för att det finns hinder som inte går att lösa. Ärendegranskningen visar även att Arbetsförmedlingen inte heller på annat sätt tidsätter uppföljningen.

Tabell 4.6 visar att det var mycket ovanligt att uppföljning av hindret på annat sätt var tidsatt i handlingsplanen.

Uppföljning av hinder var också ett tema vid intervjuerna med arbetsförmedlare. Det framkom att det varierar om arbetsförmedlaren gör uppföljningar av medicinska hinder samt hur och hur ofta det sker.

Det förekommer att en uppföljning kan ske i samband med att ett läkarutlåtande kommer in. Det förekommer också att hinder inte följs upp av arbetsförmedlaren eftersom den arbetssökande många gånger hänvisas till en specialist inom Arbetsförmedlingen. Flera arbetsförmedlare uppgav att de hade erfarenhet av att någon gång ha tidsatt en uppföljning av familjeskäl i handlingsplanen. Uppföljning av familjeskäl verkade vanligen ske i samband med uppdatering av handlingsplanen eller vid möten med den arbetssökande.

Arbetsförmedlingens huvudkontor uppgav att det bland annat har framkommit i en workshop att arbetsförmedlare inte vet hur de ska följa upp den här typen av ärenden. Det upplevs svårt att bedöma vad som är skälig tid och det finns en osäkerhet kring vilka krav arbetsförmedlaren kan ställa på en arbetssökande. Arbetsförmedlarna är inte klara över vad som är rimligt när det gäller krav att flytta när man har en familj. Huvudkontoret menar att det också handlar om att det finns ett behov av att tydliggöra vilka rättigheter Arbetsförmedlingen har för att ta in intyg i olika situationer.

Tabell 4.5 Har Arbetsförmedlingen använt aktivitetsfältet *Hitta lösningar* för hinder?

Hitta lösningar	Andel
Ja	25 %
Nej	75 %
Total	100 %

Tabell 4.6 Har undanröjandet tidsatts på annat sätt i handlingsplanen?

Tidsatt uppföljning	Andel
Ja	2 %
Nej	98 %
Total	100 %

Skälig övergångsperiod

Utdrag ur IAFFS 2015:3

8 § Under en skälig övergångsperiod får en sökande av familjeskäl ha ett geografiskt begränsat sökområde. Ett arbete ska därefter anses lämpligt om den sökande kan besöka sin familjebostad varje vecka.

Eftersom Arbetsförmedlingen i stor utsträckning inte följer upp registrerade hinder medför det att Arbetsförmedlingen inte heller tar ställning till om en skälig övergångsperiod har passerat när det rör familjeskäl.

Alla intervjupersonerna fick uttala sig kring bestämmelsen om skälig övergångsperiod. Flertalet arbetsförmedlare uppgav att det kan vara svårt att bedöma vad som utgör en skälig övergångsperiod. Vissa arbetsförmedlare nämnde att det krävs en intern diskussion kring detta men menade samtidigt att den här typen av ärenden inte förekommer så ofta. En arbetsförmedlare uppgav att de rutinmässigt sätter ett halvår medan en annan arbetsförmedlare uppgav att de sätter en gräns på några månader.

I intervjun med Arbetsförmedlingens huvudkontor framgick det att Arbetsförmedlingen inte har några riktlinjer för hur skälig övergångsperiod ska tolkas. Det pågår dock diskussioner i och med att Arbetsförmedlingen arbetar med ett nytt handläggarstöd. Vid intervjun diskuterades också Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas ansvar att följa upp hinder och om den skäliga övergångsperioden har passerat. Arbetsförmedlingens huvudkontor menar att när man kommit fram till att den skäliga övergångsperioden är slut stannar också Arbetsförmedlingens utredningsansvar eftersom Arbetsförmedlingen inte kan begära in intyg. Det kan däremot utgöra grund för en underrättelse och arbetslöshetskassorna, som har större utredningsmöjligheter, kan därefter utreda frågan.

Arbetslöshetskassorna gör också bedömningar av hinder och uppföljningar av hinder bland annat när de handlägger underrättelser med anledning av att en arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete⁴⁵, inte aktivt sökt lämpliga

⁴⁵ Enligt 43 § första stycket 4 ALF.

arbeten⁴⁶ eller avvisat erbjudet lämpligt arbete⁴⁷. Frågan om Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas ansvar att följa upp hinder och bedöma skälig övergångsperiod togs upp vid intervjuerna med arbetslöshetskassorna.

Intervjupersonernas bild var att både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna ska hantera frågor om skälig övergångsperiod. Det framkom även att arbetslöshetskassorna till viss del hämtar vägledning från tidigare domar för att tolka skälig övergångsperiod. En arbetslöshetskassa påpekade att skrivningen om skälig övergångsperiod i föreskriften kunde vara bättre vad gäller om bestämmelsen berör alla hinder eller bara hinder som går att undanröja.

Skillnader mellan män och kvinnor i bedömningen av familjeskäl?

Granskningen har inte kunnat påvisa att det finns direkta genusskillnader i hur Arbetsförmedlingen bedömer och registrerar familjeskäl. Alla redovisade delar i avsnittet har signifikantstats utifrån kön men inga signifikanta skillnader har kunnat påvisas. Det är ändå en något övervägande andel kvinnor som haft ett familjeskäl registrerat under granskningens urvalsperiod. Bland de som haft minst ett familjeskäl registrerat var 69 procent kvinnor. Både arbetsförmedlarna och arbetslöshetskassorna tillfrågades om de uppfattade att de gjorde olika vid registrering och bedömning av familjeskäl beroende på om den arbetssökande var man eller kvinna. Arbetsförmedlarnas uppfattning var att det var troligt att bedömningarna av familjeskäl varierade beroende på om den arbetssökande var kvinna eller man. En arbetsförmedlare uppgav också att det kunde vara tänkbart att kvinnliga arbetssökande oftare åberopade familjeskäl än männen. Arbetslöshetskassorna menade att deras ärendehandläggning inte påverkades av om den arbetssökande var en man eller kvinna.

⁴⁶ Enligt 43 § första stycket 5 ALF.

⁴⁷ Enligt 43 a § första stycket 1 ALF.

5 Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket när arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller avvisat erbjudet lämpligt arbete

Arbetsförmedlingen anvisar arbeten som är lämpliga utifrån den arbetssökandes kvalifikationer men brister i att underrätta arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte har sökt det anvisade arbetet. Granskningen visar också att Arbetsförmedlingen gör generösa bedömningar när anvisningar registreras som felaktiga.

Arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket för lämpligt arbete sker i huvudsak tillfredställande i de delar som granskats. Efter ärendegranskningen lämnade IAF påpekanden i enskilda ärenden till respektive arbetslöshetskassa. Den vanligaste orsaken till påpekande var att utredningen i ärendet var bristfällig. På generell nivå har IAF påpekat att arbetslöshetskassorna brister i att hänvisa till föreskrifterna och aktuellt regelverk i de enskilda ärendena.

5.1 Bakgrund och bedömningsgrund

IAF har granskat hur Arbetsförmedlingen har tillämpat regelverket för lämpligt arbete i 100 ärenden där Arbetsförmedlingen anvisat arbeten och därefter följt upp och registrerat 50⁴⁸ av dessa som *ej sökta* och 50 som *felaktiga*.⁴⁹ IAF har granskat de uppgifterna som funnits i AIS och handlingsplanen samt platsannonser för de anvisade arbetena. IAF har vidare granskat Arbetsförmedlingens hantering av 100 underrättelser med anledning av att arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete.

⁴⁸ Summan inkluderar 1 bortfallsärende.

⁴⁹ Information om Arbetsförmedlingens arbete med uppföljning av platsanvisningar finns i bilaga 4.

IAF har slutligen granskat 200⁵⁰ underrättelser som handlagts vid arbetslöshetskassorna med anledning av att en arbetssökande inte har sökt anvisat arbete eller avvisat erbjudet lämpligt arbete⁵¹.

Utdrag ur lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Varning och avstängning från rätt till ersättning

43 § En sökande ska varnas om han eller hon

1. utan godtagbart skäl inte medverkat till att upprätta en individuell handlingsplan,
2. utan godtagbart skäl inte lämnat en aktivitetsrapport till den offentliga arbetsförmedlingen inom utsatt tid,
3. utan godtagbart skäl inte besökt eller tagit kontakt med den offentliga arbetsförmedlingen eller en kompletterande aktör vid överenskommen eller på annat sätt beslutad tidpunkt,

4. utan godtagbart skäl inte sökt anvisat lämpligt arbete, eller

5. inte aktivt sökt lämpliga arbeten

43 a § En sökande ska stängas av från rätt till ersättning i 5 ersättningsdagar, om han eller hon utan godtagbart skäl

1. avvisat ett erbjudet lämpligt arbete,

2. genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat att en anställning inte kommit till stånd, eller
3. avvisat en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program för vilket aktivitetsstöd lämnas.

Enligt Arbetsförmedlingens rutiner ska arbetsförmedlaren redan vid inskrivningen av den arbetssökande ha fokus på den arbetssökandes kompetenser för att kunna anvisa, lämna platsförslag eller göra urval till ett ledigt jobb. Om matchningen i AIS resulterar i lediga arbeten att söka ska Arbetsförmedlingen ge jobbförslag i form av platsanvisning eller platsförslag till den arbetssökande⁵². AIS föreslår automatiskt att en platsanvisning ska lämnas om den arbetssökande är anmäld till en arbetslöshetskassa eller deltar i ett program som berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning⁵³. Matchning ska även göras exempelvis när en plats från en arbetsgivare anmälts till Arbetsförmedlingen och vid uppföljning med den

⁵⁰ Summan inkluderar 1 bortfallsärende.

⁵¹ Underrättelseorsakerna regleras i 43 § första stycket 4 ALF och 43 a § första stycket 1 ALF.

⁵² Arbetsförmedlingens handläggarstöd AFHS 43/2012. *Inskrivning av arbetssökande*. Version 17.0.s. 7 – 9.

⁵³ Arbetsförmedlingens handläggarstöd AFHS 22/2011. *Matchning till arbete*. Version 5.0. s.6.

arbetssökande⁵⁴. En platsanvisning innebär ett krav för den som är anmäld till arbetslöshetskassan att söka platsen⁵⁵.

Om den arbetssökande missköter sitt arbetssökande eller förlänger sin tid i arbetslöshet genom att inte söka eller genom att tacka nej till det som Arbetsförmedlingen bedömt är ett lämpligt arbete ska Arbetsförmedlingen skyndsamt skicka en underrättelse till arbetslöshetskassan⁵⁶. Arbetslöshetskassan utreder därefter underrättelsen och beslutar om eventuell åtgärd.

5.2 Resultat: platsanvisningar och avvisade arbeten

Arbetsförmedlingens arbete med platsanvisningar

IAF har granskat Arbetsförmedlingens arbete med att anvisa lämpliga arbeten utifrån olika kriterier.⁵⁷ Några av kriterierna redovisas i tabell 5.1.

Tabell 5.1 Stämmer platsanvisningarna med registrerade uppgifter i AIS och handlingsplanen?

<i>Arbetsförmedlingens motivering vid uppföljning av platsanvisning</i>	Anvisningen stämmer med registrerade SSYK	Anvisningen stämmer med arbetsmarknads-politisk bedömning	Anvisningen stämmer med geografiskt sökområde	Anvisningen stämmer med meritlistan
Anvisning <i>ej sökt</i>	96 %	80 %	100 %	96 %
Felaktig anvisning, <i>annan orsak</i>	74 %	55 %	100 %	84 %
Felaktig anvisning, <i>bristande utbildning/yrkesvana</i>	84 %	53 %	100 %	68 %

Tabell 5.1 visar att Arbetsförmedlingens platsanvisningar stämmer överens med den arbetssökandes geografiska sökområde i samtliga fall och i hög utsträckning med arbetssökandens SSYK och meritlista. Inom platsanvisningar som registrerats som *ej sökt* stämmer det anvisade arbetet i stort överens med den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Denna överensstämmelse var sämre inom

⁵⁴ Ibid. s. 3.

⁵⁵ Ibid. s. 8.

⁵⁶ 16 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁵⁷ Andelarna som redovisas här är inte skattade och därför inte generaliserbara.

platsanvisningar som registrerats som felaktiga med motiveringen *annan orsak* och *bristande utbildning eller yrkesvana*.

Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när ett anvisat arbete inte söks

IAF:s granskning visar att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte sökt ett anvisat arbete och godtagbara skäl saknas. Av de anvisningar som Arbetsförmedlingen följt upp som *ej sökt* har Arbetsförmedlingen underrättat arbetslöshetskassan i 47 procent av fallen.

Arbetsförmedlingens skäl till att platsanvisningar registreras som felaktiga med motiveringen annan orsak

IAF har granskat 31 platsanvisningar som Arbetsförmedlingen har följt upp och registrerat som felaktiga med motiveringen *annan orsak*. De vanligaste motiveringarna var att:

- den arbetssökande saknade körkort, bil eller inte var student vilket det ställdes krav på i platsannonsen
- platsanvisningen skulle ha varit platsförslag i stället för platsanvisning.

Ytterligare motiveringar var att:

- den arbetssökande var tillfälligt förhindrad att ta ett arbete med anledning av hälsoskäl men läkarutlåtande begärdes inte in
- den arbetssökande inte hade sökt anvisat arbete på heltid för att han eller hon redan hade deltidsarbete
- arbetsförmedlaren inte visste om den arbetssökande hade sökt anvisat arbete eller ej
- arbetssökanden blev stressad av platsanvisningen.

Arbetsförmedlingens bedömning av den arbetssökandes utbildning eller yrkesvana

I de 19 ärenden som registrerats som felaktiga med motiveringen *bristande utbildning eller yrkesvana* stämde den arbetssökandes utbildning och yrkeserfarenhet överens med det som efterfrågades i platsannonsen i cirka 2/3 av ärendena. I de flesta fall var det den arbetssökande själv som hade kontaktat Arbetsförmedlingen och meddelat att hans eller hennes kvalifikationer inte var tillräckliga. Främst framfördes att den arbetssökandes kompetenser skiljde sig från det som efterfrågades i platsannonsen. I de flesta fall framgick det inte av

dokumentationen på vilket sätt den arbetssökandes kunskap och erfarenhet skiljde sig från kraven.

Arbetsförmedlarna uppgav i intervjuerna att de använde sig av motiveringen *bristande utbildning eller yrkesvana* exempelvis när det inte framgick tydligt från början om det krävdes körkort för tjänsten. De flesta arbetsförmedlare menade att det kunde vara svårt att avgöra om den arbetssökande har bristande utbildning eller yrkesvana.

Arbetsförmedlingens huvudkontor uppgav att det inte finns särskilda riktlinjer vid uppföljning av en anvisning och användning av motiveringen *bristande utbildning eller yrkesvana*. Om arbetsförmedlaren registrerar en platsanvisning som felaktig ska den vara uppenbart felaktig. Vid tveksamma ärenden där arbetsgivaren borde gjort bedömningen ska dessa skickas vidare till arbetslöshetskassan för utredning. Arbetsförmedlingen ska inte utreda ärendet om arbetsförmedlaren har ansett att det var ett lämpligt arbete från början.

Arbetsförmedlingens hantering av underrättelser då den arbetssökande avvisat ett erbjudet lämpligt arbete

IAF har granskat underrättelser med anledning av att den arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. I 60 procent av de granskade ärendena har informationen om att arbetssökanden avvisat ett arbete kommit Arbetsförmedlingen till känna genom arbetsgivaren. I 29 procent av de granskade ärendena var det den arbetssökande själv som informerat Arbetsförmedlingen.⁵⁸

Nedan listas de situationer som enligt dokumentationen legat till grund för att Arbetsförmedlingen har underrättat arbetslöshetskassan:

- att den arbetssökande avvisat ett konkret erbjudet arbete
- att den arbetssökande har avvikit från eller tackat nej till rekryteringsträff
- att den arbetssökande har ingått i ett urvalsuppdrag⁵⁹ och tackat nej till intervju eller anställning när arbetsgivaren har tagit kontakt

⁵⁸ I övriga 11 procent var det Arbetsförmedlingen som kom fram till att arbetet avvisats eller så var det en kombination av fler aktörer som bidrog till att händelsen kom Arbetsförmedlingen till känna.

⁵⁹ Urvalsuppdrag innebär att en arbetsgivare vill ha hjälp från Arbetsförmedlingen genom att ta fram ett antal lämpliga kandidater för en tjänst. Platsen registreras endast på det enskilda kontoret och arbetsförmedlaren matchar därefter fram ett antal lämpliga arbetssökande och presenterar för arbetsgivaren. *Matchning till arbete*
<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/verktyg/metoderao/stodvidrekryteringg/ma>

- att den arbetssökande har avböjt att komma till erbjuden intervju
- att en arbetsgivare har bedömt att en vikarie avvisat ett erbjudande om arbetspass genom att inte svara i telefonen eller svara på SMS.

De arbetsförmedlare som intervjuats har svarat att de inte har någon större erfarenhet av att använda eller hantera underrättelseorsaken avvisat erbjudet lämpligt arbete.

IAF lämnade påpekanden i enskilda ärenden till arbetslöshetskassorna

IAF granskade sammanlagt 200⁶⁰ underrättelser vid arbetslöshetskassorna och lämnade därefter påpekanden i 21 enskilda ärenden. Påpekandena bestod i majoriteten av ärendena av att utredningarna var bristfälliga. Det förekom att arbetslöshetskassorna inte utredde om den arbetssökande hade godtagbara skäl till att inte söka anvisat lämpligt arbete eller att avvisa erbjudet lämpligt arbete. Det förekom också att arbetslöshetskassorna gjorde felaktiga bedömningar av vad som utgjorde godtagbara skäl. I fyra av ärendena där IAF lämnade påpekanden hade arbetslöshetskassorna inte utrett familjeskäl på ett fullgott sätt. I två av ärendena saknades tillräckligt underlag för medicinskt hinder⁶¹. I övrigt rörde ett fåtal av IAF:s påpekanden arbetslöshetskassornas bedömning och utredning av om den arbetssökande haft godtagbara skäl, avtal om annat arbete⁶² och inkomstens storlek⁶³. Det förekom också viss sammanblandning av de två underrättelseorsaker som IAF granskat.

IAF riktade även ett generellt påpekande till samtliga arbetslöshetskassor för att det ofta saknades konkreta hänvisningar till regelverket och IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete i enskilda ärenden. Det förekom också att några arbetslöshetskassor sammanblandade begreppen i regelverket om godtagbara skäl, giltiga skäl och giltig anledning. Vid intervjuerna framförde arbetslöshetskassorna bland annat att:

- begreppen ibland kan vara utbytbara eller ungefär lika
- man i något fall bytt ut begreppen i syfte att göra regelverket mer lättförståeligt.

[tekniktillarbete.4.61fd919f1288caeb0c4800096818.html](https://www.svea.se/tekniktillarbete/4.61fd919f1288caeb0c4800096818.html) Informationen nedtecknades 2017-09-28.

⁶⁰ Summan inkluderar 1 bortfallsärende.

⁶¹ 7 § IAFFS 2015:3.

⁶² 13 § IAFFS 2015:3.

⁶³ 12 § IAFFS 2015:3.

Inga svårigheter med att bedöma den arbetssökandes kvalifikationer

Vid intervjuerna med arbetslöshetskassorna framkom det även att de sällan handlägger underrättelser med anledning av att en arbetssökande inte har sökt ett anvisat arbete eftersom Arbetsförmedlingen inte anvisar arbeten så ofta. Arbetslöshetskassorna svarar samstämmigt att det inte finns några svårigheter med att bedöma bristande utbildning eller yrkesvana eftersom arbetslöshetsförsäkringen inte är någon yrkesförsäkring och det är arbetsgivaren som avgör frågan.

Vissa svårigheter med att utreda underrättelser med anledning av att den arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete

Det framkom i ärendegranskningen och intervjuerna att det ibland är svårt att utreda underrättelser då en arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Detta för att det många gånger är oklart om den arbetssökande fått ett konkret erbjudande om arbete. Det kan ibland röra sig om situationer tidigare i sökandeprocessen som till exempel att en arbetssökande tackat nej till en intervju. Flera arbetslöshetskassor menar att den arbetssökande inte fått något konkret erbjudande om arbete om den arbetssökande blivit uppringd och erbjuden en intervju. Men samtidigt menade ett antal arbetslöshetskassor att det berodde på hur nära den arbetssökande stod arbetet. Var det en andra intervju med få kandidater kvar menade man att detta i vissa fall kunde likställas med att ett arbete avvisats. En arbetslöshetskassa menade att det inte var uppenbart vilken paragraf som skulle tillämpas då den arbetssökande tackat nej till en intervju. En annan arbetslöshetskassa förde fram synpunkter om att den arbetssökande är skyldig att söka och tacka ja till ett arbete som är anvisat av Arbetsförmedlingen men att det är skillnad om det istället är ett arbete som den arbetssökande sökt på egen hand.

Arbetsförmedlingens huvudkontor kommenterade också underrättelser då en arbetssökande avvisat ett erbjudet arbete. Bland annat diskuterades att rekryteringsträffar och urvalsuppdrag är händelser som i sig inte är att betrakta som platsanvisningar. Steg som erbjudande om intervju och själva intervjun är mellansteg som inte är specifikt reglerade.

6 Arbetsförmedlingens pågående förändringsarbete som berör tillämpningen av föreskrifterna om lämpligt arbete

Arbetssökandes planering ersätter den tidigare handlingsplanen

Arbetsförmedlingen lanserade sitt nya planeringsverktyg den 3 april 2017 och det tidigare systemstödet för handlingsplanen började fasas ut från och med den 15 juni 2017. Förändringen genomfördes bland annat för att både arbetsökande och arbetsförmedlare haft synpunkter på den tidigare handlingsplanens funktion och verkan.⁶⁴

I den nya planeringen finns en rad förändringar som berör lämpligt arbete. Nedan har IAF sammanställt några av de förändringar som är viktiga för denna rapport.

- I planeringen är utgångspunkten den arbetsmarknadspolitiska bedömningen och utifrån den planeras lämpliga aktiviteter in tidsmässigt i en kalender. Varje aktivitet ska vara tydligt beskriven och tidsatt. Det krävs minst en tidsatt aktivitet för att planeringen ska kunna aktiveras⁶⁵.
- Planeringen i sig går i motsats till tidigare handlingsplan inte ut utan löper på tills den arbetsökande avaktualiseras. Nya aktiviteter ska planeras in fortlöpande efter behov när den arbetsökandes situation förändras. Syftet är att vid varje kontakt ta ställning till om någon av de tidigare nämnda situationerna har förändrats och den arbetsmarknadspolitiska bedömningen behöver justeras⁶⁶.
- Informationen som skrivs in i planeringsverktyget är i vissa avseenden mindre strukturerad än i tidigare handlingsplan. Bland annat finns ingen konkret registrering av hinder och hänvisning till aktuell paragraf i föreskrifterna. Ett eventuellt hinder ska beskrivas i fritext i den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Det automatiska fältet *Hitta lösningar för hinder* finns inte i det nya planeringsverktyget utan istället ska förslag på lösningar för eventuella hinder planeras in som aktiviteter i planeringen⁶⁷.

⁶⁴ Utvecklingsarbetet med arbetsökandes planering, Informationsmaterial från Arbetsförmedlingen.

⁶⁵ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 7/2010. *Arbetsökandes planering*. Version 12.0, s. 5.

⁶⁶ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 7/2010. *Arbetsökandes planering*. Version 12.0, s. 7.

⁶⁷ Arbetsförmedlingens handläggarstöd, AFHS 7/2010. *Arbetsökandes planering*. Version 12.0.s. 9-10 samt intervju med Arbetsförmedlingens huvudkontor den 8 juni 2017.

Ny strategi för arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsförmedlingen har informerat IAF om att myndigheten också arbetar med en ny strategi för arbetslöshetsförsäkringen som bland annat innebär ett nytt arbetssätt för både planering och uppföljning av sökaktivitet. Denna ska succesivt införas i hela verksamheten under 2018 efter att den pilottestats under hösten 2017. Det nya arbetssättet påverkar på ett konkret sätt bedömningen av lämpligt arbete. Strategin innebär att Arbetsförmedlingens arbete med uppdraget inom arbetslöshetsförsäkringen ska effektiviseras och i högre grad integreras i det löpande förmedlingsarbetet och understödja matchningen. Detta ska realiseras genom att Arbetsförmedlingen

- förtydligar uppdraget och ansvarsfördelningen samt rensar bort arbetsuppgifter som inte är författningsreglerade
- skapar förutsägbarhet genom att vara tydliga med vad det innebär att aktivt söka lämpliga arbeten
- förenklar kontrollarbetet genom en riskbaserad och automatiserad granskning av aktivitetsrapporterna.

När det gäller tydlighet med vad det innebär att aktivt söka lämpliga arbeten ska man uppnå detta genom att arbetsförmedlarna ska få användbara riktlinjer för att definiera vad som är en godkänd sökaktivitet. Det ska också vara tydligt för de arbetssökande hur och hur mycket de förväntas söka arbete. För att uppnå önskad tydlighet med vad det innebär att aktivt söka lämpliga arbeten ska man också försöka åstadkomma att arbetsförmedlarna ska uppleva det som tydligt när man ska underrätta arbetslöshetskassan för att en arbetssökande inte aktivt sökt lämpliga arbeten. Arbetsförmedlingen menar att planeringen och uppföljningen av sökaktiviteten därmed ger förutsättningar för att leda till omställning och en bra matchning.

Målet är att skapa tydlighet i vad det innebär att aktivt söka lämpliga arbeten genom ett nytt verktyg som kommer att användas för den individuella planeringen och för att bedöma vad som utgör lämpliga yrken och vilken sökaktivitet som är aktuell för individen genom att fastslå ett sökintervall. Detta innebär att ett intervall med ett konkret antal arbeten kommer att anges. Planeringen ska utgå från individens förutsättningar och konkurrenssituationen på arbetsmarknaden.⁶⁸

⁶⁸ *Nytt arbetssätt för planering och uppföljning av sökaktivitet inom strategin för arbetslöshetsförsäkringen. Presentationsmaterial från Arbetsförmedlingen.*

7 Slutsatser

7.1 IAF:s bedömning av brister

För att bedöma hur allvarliga de brister är som framkommer i samband med IAF:s granskningar utgår myndigheten från en fyrgradig skala:

1. Påpekande. IAF påpekar en brist när denna inte lett till några konsekvenser eller haft ytterst små konsekvenser.
2. Anmärkning. IAF anmärker mot en brist av liten omfattning eller mindre allvarlig art.
3. Kritik. IAF riktar kritik när bristen är omfattande men mindre allvarlig, eller allvarlig men mindre omfattande.
4. Allvarlig kritik. IAF riktar allvarlig kritik mot brister av sådan art att de bedöms riskera att skada arbetslöshetsförsäkringens legitimitet. Även andra svårare avsteg från gällande regelverk kan komma ifråga för allvarlig kritik. Normalt krävs också att bristen förekommer i större omfattning.

7.2 Allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete

IAF riktar allvarlig kritik

- mot att Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete i stor utsträckning inte är välgrundade. Detta kan medföra ökad risk för att omställningstiden till annat arbete förlängs.

IAF anmärker

- på att vissa handlingsplaner innehåller motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet. Detta är en konsekvens av att Arbetsförmedlingens ärendehanteringssystem tillåter motstridiga uppgifter, vilket även det nya planeringsverktyget gör.
-

Risk att arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring motverkas

Granskningen visar att Arbetsförmedlingen utifrån IAF:s bedömningsgrunder brister i bedömningen av lämpligt arbete i 80 procent av ärendena. IAF anser att bedömningarna i de fallen inte är välgrundade och tydliga. I majoriteten av ärendena saknades det uppgift om matchning och därefter var det vanligast att

det saknades arbetsmarknadspolitisk bedömning följt av att det fanns motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet.

Bedömningen av lämpligt arbete är central för att effektivt kunna matcha den som söker arbetskraft med den som söker arbete. Att Arbetsförmedlingen brister i bedömningarna av lämpligt arbete kan leda till en förlängd tid i arbetslöshet genom att den arbetssökande inte söker lämpliga arbeten. Det medför i sin tur att arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring riskerar att sättas ur spel.

Bedömningen av lämpligt arbete dokumenteras sedan den 15 juni 2017 i arbetssökandes planering som har ersatt den tidigare handlingsplanen. Arbetsförmedlingen ska dock fortfarande göra bedömningen av lämpligt arbete. IAF anser att samma kriterier som granskats i denna rapport fortfarande utgör grunden i bedömningen.

Motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet

Motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet i handlingsplanen riskerar enligt IAF att, förutom att skapa otydlighet för både den arbetssökande, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna, även att medföra en felaktig matchning. IAF uppmärksammade Arbetsförmedlingen på problemet med motstridiga uppgifter om det geografiska sökområdet redan i en promemoria som publicerades 2009⁶⁹. Enligt Arbetsförmedlingens huvudkontor kvarstår samma problem i det nya planeringsverktyget.

7.3 Allvarlig kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när arbetssökande inte har vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde

IAF riktar allvarlig kritik

- mot att Arbetsförmedlingen sällan eller aldrig underrättat arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte vidgat sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde.

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen inte systematiskt följer upp den arbetssökandes sökområden
-

⁶⁹ IAF:s *PM Arbetsförmedlingen och geografiskt sökområde*, som publicerades den 29 maj 2009.

IAF anmärker

- på att Arbetsförmedlingen brister i att dokumentera sökaktivitet och sökområden när den arbetssökande har lämnat in aktivitetsrapporten muntligt eller på blankett.
-

Risk för att arbetslöshetsersättning utgår felaktigt

Granskningen visar att det är vanligt att det inte sker någon geografisk eller yrkesmässig vidgning av den arbetssökandes sökområden under den period som granskats. Enligt föreskrifterna om lämpligt arbete ska den arbetssökandes omställning till annat arbete påbörjas direkt när han eller hon anmäler sig som arbetssökande till Arbetsförmedlingen⁷⁰. Likaså föreskrivs att det geografiska och yrkesmässiga sökområdet ska vidgas i takt med att arbetslösheten fortgår⁷¹. Detta innebär att den arbetssökande efter viss tid behöver söka arbete utanför de yrken eller det geografiska område som han eller hon initialt matchats mot. IAF anser att Arbetsförmedlingen bland annat som en del i bedömningen av om den arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten borde ha följt upp om den arbetssökande har vidtagit åtgärder för att vidga det geografiska och/eller det yrkesmässiga sökområdet under den period som granskats. Om ingen vidgning av sökområdena sker och tiden i arbetslöshet blir lång kan även frågan om den arbetssökande uppfyller de allmänna villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning aktualiseras.

Arbetsförmedlingen underrättar sällan eller aldrig arbetslöshetskassorna trots att sökområdena inte vidgas. I intervjuerna framkom att sökområdena inte alltid följs upp vid granskning av aktivitetsrapporten. Det framstod som vanligare att uppföljning sker i samband med uppdatering av handlingsplanen eller när man i övrigt träffar den arbetssökande. Detta innebär att det kan gå förhållandevis lång tid mellan det att sökområdena följs upp. IAF anser att det är av stor vikt att Arbetsförmedlingen löpande följer upp den arbetssökandes sökområden och vid behov reviderar bedömningen av lämpligt arbete för den arbetssökande.

Eftersom Arbetsförmedlingen brister i att underrätta när det är uppenbart eller finns risk för att den arbetssökande missköter sitt arbetssökande, får

⁷⁰ 2 § IAFFS 2015:3.

⁷¹ 3 § IAFFS 2015:3.

arbetslöshetskassan inte kännedom om händelserna och kan därmed inte utreda och fatta eventuellt beslut om sanktion. Detta medför en risk för att arbetslöshetsersättning betalas ut felaktigt. Reglerna om varning och avstängning från rätt till ersättning⁷² har ett handlingskorrigerande syfte. Detta innebär att den arbetssökande ska bli medveten om sitt felaktiga handlande och ändra det så att det ligger i linje med villkoren i arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom ska sanktionerna trappas upp vid upprepad misskötsel.⁷³ Regelverkets handlingskorrigerande syfte uteblir då Arbetsförmedlingen inte underrättar arbetslöshetskassan.

Enligt tidigare regelverk kunde den arbetssökande begränsa sitt yrkesmässiga och geografiska sökområde de första hundra ersättningsdagarna i en ersättningsperiod. Regeln togs bort den 2 juli 2007 bland annat med anledning av att dåvarande regeringen ansåg att den motverkade arbetslöshetsförsäkringens syfte som omställningsförsäkring. Vidare menade regeringen att arbetslöshetsersättning ska lämnas under kortare perioder av omställning mellan arbeten. Utöver detta lyftes även att sannolikheten att hitta ett nytt arbete minskar med arbetslöshetens längd.⁷⁴ IAF:s granskning visar att sökområdena sällan vidgas trots att det idag inte finns en möjlighet att begränsa sina sökområden under de hundra första ersättningsdagarna.

Bristfällig dokumentation när aktivitetsrapporten lämnats muntligt eller på blankett

IAF har i en tidigare rapport⁷⁵ uppmärksammat bristande dokumentation av sökaktivitet när den arbetssökande har lämnat in aktivitetsrapporten muntligt eller på blankett. Detta kan konstateras även i denna rapport. Bristande dokumentation kan medföra svårigheter för Arbetsförmedlingen att följa upp sökaktivitet och sökområden. Även om aktivitetsrapporten ofta finns i pappersform på ett kontor kan det uppstå problem om den arbetssökande byter kontor eller arbetsförmedlare. Sammanfattningsvis innebär det en risk för att Arbetsförmedlingen arbete med kontrollfunktionen försvåras och eventuellt uteblir om underlag saknas i ärendet. Bristande dokumentation kan även försvåra tillsynsarbetet.

⁷² Återfinns i 43 - 43 b § § ALF.

⁷³ Proposition 2012/13:12. s. 37-38.

⁷⁴ Proposition 2006/07:89. s. 56.

⁷⁵ IAF:s rapport Arbetsförmedlingens handläggning av aktivitetsrapporter utan aktiviteter 2016:13. s. 5.

7.4 Kritik mot att Arbetsförmedlingen brister i att dokumentera bedömningar av hinder och framförallt i att följa upp dessa

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen brister i uppföljningen av om den arbetssökande vidtagit åtgärder för att undanröja hinder eller om den skäliga övergångsperioden har löpt ut
- mot att Arbetsförmedlingen har en hög andel ärenden där det överhuvudtaget inte finns uppgifter eller där det inte finns tillräckligt utförliga uppgifter för att kunna avgöra om det föreligger hinder eller inte.

IAF anmärker

- att Arbetsförmedlingen inte arbetar systematiskt och enhetligt för att utreda om den arbetssökande har godtagbara familjeskäl för att begränsa sitt geografiska sökområde.
-

Arbetsförmedlingen brister i att dokumentera och följa upp hinder

I 31 procent av ärendena saknades dokumenterade uppgifter vilket innebar att IAF inte kunde avgöra om det förelåg hinder eller inte. Att det saknades dokumenterade uppgifter om hindret i ett visst ärende kan antingen förklaras med att Arbetsförmedlingen felaktigt registrerat ett hinder och begränsat sökområdet i handlingsplanen eller att det fanns ett hinder men att det inte dokumenterats några uppgifter om det. Att uppgifter om ett hinder dokumenteras är en förutsättning för att det ska kunna följas upp och för att man i de fall det är aktuellt ska kunna ta ställning till om en skälig övergångsperiod har löpt ut. Granskningen har visat att uppföljning av hinder saknades i 72 procent av ärendena.

Den arbetssökande har ett eget ansvar för att personliga förutsättningar som innebär någon form av begränsning att ta lämpliga arbeten, där så är möjligt, inte blir bestående. Arbetslöshetsförsäkringen ska inte ses som en yrkesförsäkring eller bosättningsförsäkring, utan som en omställningsförsäkring, där den arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten. IAF:s granskning visar att arbetssökande som har begränsningar i form av familjeskäl eller yrkesmässiga hinder sällan utan uppmaning redovisar vad de gjort för att undanröja hindren. Arbetsförmedlingens kontroll blir därmed viktig i sammanhanget.

Registrering och uppföljning av hinder sker inte på ett strukturerat sätt i det nya planeringsverktyget

Enligt Arbetsförmedlingens huvudkontor kommer hinder inte registreras på ett strukturerat sätt i det nya planeringsverktyget utan kommer istället skrivas i fritext i den arbetssökandes planering. IAF anser att detta kan få flera negativa följder. Till att börja med visar resultaten i denna rapport att Arbetsförmedlingen brustit i att dokumentera och följa upp hinder under den period som granskats trots att man då använde sig av strukturerade data i handlingsplanen. I det nya planeringsverktyget finns det inte heller några systeminitierade fält som hjälper till att påminna om uppföljning som *Hitta lösningar för hinder*. Detta medför att kraven på att arbetsförmedlarna själva dokumenterar och följer upp hinder på ett tillfredsställande sätt ökar ytterligare. IAF konstaterar att det därför finns en risk för att dokumentationen och uppföljningen av familjeskäl försämras ytterligare.

Att olika typer av hinder inte registreras på ett strukturerat sätt innebär också att ärenden där den arbetssökande har ett infört hinder i planeringen inte kommer vara sökbara på samma sätt som tidigare. Detta kommer begränsa IAF:s möjligheter att utöva tillsyn i den här typen av ärenden. I förläggningen kan detta även påverka möjligheten för att kunna ta fram goda underlag för beslut inom arbetsmarknadspolitiken område. Huvudkontoret poängterar vid intervjun att planeringsverktyget fortfarande är under utveckling.

7.4.1 Medicinska hinder

IAF konstaterar att Arbetsförmedlingen oftare hade dokumenterat och tagit in uppgifter som styrkte hindret när den arbetssökande hade medicinska hinder än när den arbetssökande hade familjeskäl. Det är tydligt reglerat i föreskriften att de medicinska hindren ska styrkas med ett läkarutlåtande om det inte är uppenbart obehövligt⁷⁶.

7.4.2 Familjeskäl

Ärendegranskningen visar att Arbetsförmedlingens dokumentation och utredning av familjeskäl i stor utsträckning brister.

Att familjeskäl inte följs upp kan leda till längre omställningstid

Ärendegranskningen ger en tydlig bild av att Arbetsförmedlingen brister i att följa upp familjeskäl och därför även om den skäligen övergångsperioden har

⁷⁶ 7 § IAFFS 2015:3.

passerat. Om ingen uppföljning av hindret görs medför det att reglerna om skälig övergångsperiod sätts ur spel. Följaktligen kan då även en arbetssökande som har minderåriga barn begränsa sitt geografiska sökområde under hela ersättningsperioder. Detta ger negativa effekter för arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring.

Arbetsförmedlingen tar inte in uppgifter som styrker familjeskäl

I 51 procent av alla ärenden där det fanns dokumentation om hindret saknades uppgifter om hur hindret var styrkt. Arbetsförmedlingens huvudkontor poängterar vid intervjun att Arbetsförmedlingen inte enligt lag har möjlighet att begära att familjeskäl ska styrkas. IAF anser att familjeskälen bör styrkas. För att en rättssäker och effektiv domstolsprövning ska kunna uppnås i de fall ett överklagande sker är det viktigt att utredningen i ett ärende har gjorts grundlig och så fullständig som möjligt i första instans vilken utgörs av Arbetsförmedlingen i detta fall. Om en myndighet vid handläggningen av ett ärende där någon enskild är part anser att det behövs en upplysning eller ett yttrande från någon annan myndighet kan det införskaffas på två sätt. Antingen vänder sig myndigheten direkt till andra myndigheter eller också uppmanas den enskilde att skaffa fram intyget själv.⁷⁷ Det är alltså den instansen som tillämpar regelverket som ska bedöma om ett påstående är trovärdigt eller om det finns anledning att begära att den arbetssökande ska styrka sitt påstående på något sätt. Det finns med andra ord inget hinder för Arbetsförmedlingen att begära att den som anför familjeskäl för att få behålla sin arbetslöshetsersättning vid begränsat sökområde också ska styrka familjeskälet. Frågan om en person har minderåriga barn kan i de flesta fall utredas genom en kontakt med Skatteverkets folkbokföringsavdelning.

7.4.3 Arbetslöshetskassornas uppföljning av hinder och skälig övergångsperiod

Flera arbetslöshetskassor uppgav att de vanligen inte ifrågasatte hindret om det fanns inskrivet i handlingsplanen och om det inte fanns särskilda skäl att ifrågasätta eller utreda det. Några av arbetslöshetskassorna menade att om det fanns anledning till det gick de tillbaka och tittade efter om hinder funnits registrerade i tidigare ersättningsperioder. IAF anser att detta medför risk för att familjeskälet i vissa fall aldrig kontrolleras då Arbetsförmedlingen inte tar in uppgifter som styrker hindret och arbetslöshetskassan sedan inte ifrågasätter de

⁷⁷ T Hellners, B Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, andra upplagan 2007. s. 94.

registrerade uppgifterna om hinder. Det medför risk för längre tid till omställning till nytt arbete, men även risk för att ersättning betalas ut felaktigt.

7.5 Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket när en arbetssökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller avvisat erbjudet lämpligt arbete

IAF bedömer utifrån granskningens resultat att de arbeten som Arbetsförmedlingen anvisat generellt är lämpliga arbeten för den enskilde arbetssökanden. IAF bedömer vidare att de granskade arbetslöshetskassorna i huvudsak tillämpar regelverket för lämpligt arbete på ett tillfredsställande sätt när den arbetssökande inte sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete.

IAF riktar kritik

- mot att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan när den arbetssökande inte sökt anvisat arbete då man endast har underrättat i omkring hälften av ärendena.

IAF påpekar

- att Arbetsförmedlingen registrerar platsanvisningar som felaktiga med motiveringen *annan orsak* trots att det saknas godtagbara skäl till att den arbetssökande inte har sökt det anvisade arbetet
 - att Arbetsförmedlingen i vissa fall bedömer platsanvisningar som felaktiga med motiveringen *bristande utbildning eller yrkesvana* när arbetsgivaren borde gjort den slutliga bedömningen av den arbetssökandes kvalifikationer
 - att arbetslöshetskassornas utredningar främst avseende godtagbara skäl, i vissa fall brister
 - att arbetslöshetskassorna generellt brister när det kommer till att hänvisa till IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete och övrigt tillämpligt regelverk i det enskilda ärendet
 - att arbetslöshetskassorna gör olika i bedömningen av vilka omständigheter som innebär att avvisa ett erbjudet lämpligt arbete.
-

7.5.1 Arbetsförmedlingens arbete med platsanvisningar och avvísningar av erbjudna lämpliga arbeten

Platsanvisningar som registrerats som felaktiga med motiveringen annan orsak

IAF konstaterar, utifrån de platsanvisningsärenden med tillhörande platsannonser som granskats, att de arbeten som Arbetsförmedlingen anvisat generellt är lämpliga. Men bland de platsanvisningar som följts upp och registrerats som felaktiga med motiveringen *annan orsak* finns det oftast inte ett godtagbart skäl till att inte söka arbetet. Bland de vanligaste motiveringarna var att en platsanvisning varit ämnad som platsförslag istället för platsanvisning. Platsanvisningar är ett verktyg för att hjälpa den arbetssökande till omställning till annat arbete men också för att kontrollera att den arbetssökande söker lämpliga arbeten. Arbetsförmedlingen som myndighet har en rad olika uppdrag och ett är att kontrollera om de arbetssökande fullgjort sina åligganden enligt regelverket för arbetslöshetsförsäkringen. När platsanvisningar som var korrekta i efterhand registreras som *felaktiga*, utan att det finns godtagbara skäl till det, brister Arbetsförmedlingen i sitt kontrollansvar.

Platsanvisningar som registrerats som felaktiga med motiveringen bristande utbildning eller yrkesvana

Ett arbete ska anses lämpligt om arbetsgivaren bedömer att den arbetssökandes kvalifikationer är tillräckliga även om den arbetssökande gör en annan bedömning av sina kvalifikationer⁷⁸. IAF bedömer utifrån de granskade platsannonserna att det i cirka 2/3 av ärendena var så att den arbetssökandes utbildning och yrkeserfarenhet stämde så väl överens med det som efterfrågades för den aktuella tjänsten att arbetsgivaren borde fått bedöma den arbetssökandes kvalifikationer. I de flesta fall var det den arbetssökande själv som hade kontaktat Arbetsförmedlingen och meddelat att hans eller hennes kvalifikationer inte var tillräckliga. Då det finns en särskild kategori för registrering av *bristande utbildning eller yrkesvana* i AIS kan det finnas en risk för att den används i situationer då arbetsgivaren borde ha fått möjlighet att bedöma den arbetssökandes kvalifikationer.

Arbetsförmedlingen brister i att underrätta när platsanvisningen inte söks

Granskningen visar att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassan i de fall en arbetssökande utan godtagbara skäl inte sökt ett

⁷⁸ 5 – 6 §§ IAFFS 2015:3.

anvisat lämpligt arbete. Arbetsförmedlingen hade underrättat arbetslöshetskassan i 47 procent av de ärenden som granskats. Detta medför en risk för att arbetslöshetsersättning utbetalas felaktigt. Då Arbetsförmedlingen inte underrättar arbetslöshetskassan innebär det också att den arbetssökande aldrig får kännedom om att han eller hon gjort fel vilket i sin tur medför att den handlingskorrigerande effekten uteblir⁷⁹.

7.5.2 Arbetslöshetskassornas hantering av platsanvisningar och avvísningar av erbjudna lämpliga arbeten

Arbetslöshetskassorna brister i att utreda

Majoriteten av de 21 enskilda ärenden där IAF lämnat påpekanden rörde brister i utredningen. Det förekom att arbetslöshetskassorna inte utredde om den arbetssökande hade godtagbara skäl till att inte söka ett anvisat lämpligt arbete eller att avvisa ett erbjudet lämpligt arbete. Det var också förekommande att arbetslöshetskassorna gjorde felaktiga bedömningar av vad som utgjorde godtagbara skäl.

Arbetslöshetskassorna brister generellt i att hänvisa till föreskrifterna om lämpligt arbete och övrigt tillämpligt regelverk i det enskilda ärendet

IAF påpekade också för samtliga arbetslöshetskassor att det ofta saknas en konkret hänvisning till reglerna i IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete i det enskilda ärendet. Sambandet mellan föreskrifternas regler och det enskilda ärendet var många gånger otydligt i kommuniserings- och beslutsbrev. IAF menar att detta kan innebära svårigheter för de arbetssökande att följa på vilka grunder arbetslöshetskassorna fattat beslut och därigenom kan ge sämre handlingskorrigerande effekt. Bristande motiveringar medför också att den arbetssökande riskerar att göra rättsförluster. Detta genom att den arbetssökande inte vet vilka omständigheter det är som har legat till grund för en viss rättsföljd och därigenom får svårt att bemöta eventuella felaktigheter i grunden för beslutet.

Förväxling av begreppen giltiga skäl och godtagbara skäl

Arbetslöshetskassorna förväxlar ibland begreppen *giltiga skäl* och *godtagbara skäl* i beslutsbrev och beslutsmotiveringarna. Av 43 § första stycket 4 ALF framgår att en arbetssökande ska varnas eller stängas av från rätten till ersättning om han eller hon utan *godtagbart skäl* inte sökt anvisat arbete. Av 43 a § första stycket 1 ALF framgår att en arbetssökande ska stängas av från rätten till

⁷⁹ Proposition 2012/13:12. s. 37-38.

ersättning om han eller hon utan *godtagbart skäl* avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Förväxlingen av begreppen innebär att grunden för arbetslöshetskassornas beslut blir otydlig, liksom kopplingen till regelverket och föreskrifterna.

Likabehandlingen och rättssäkerheten riskeras vid olikheter i tillämpningen av regelverket

Ärendegranskningen och intervjuerna visar att arbetslöshetskassorna har olika rutiner för hur de bedömer situationer som legat till grund för en underrättelse om att den arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Skillnaderna gäller främst hur man tolkar situationer i sökandeprocessen som är nära förestående innan ett konkret erbjudande om arbete ges till den arbetssökande. Exempel på sådana situationer är när den arbetssökande avvisat en intervju, lämnat en rekryteringsträff eller tackat nej till erbjuden intervju i samband med ett urvalsupdrag. Granskningen visar också att dessa situationer bedöms olika av Arbetsförmedlingen. Det finns därmed en risk att både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna bedömer dessa situationer olika vilket kan leda till en försvagad kontrollfunktion samt bristande likabehandling och rättssäkerhet. IAF anser att det finns flera situationer där det är en förutsättning att den arbetssökande tackar ja för att han eller hon ska få ett konkret erbjudande om arbete, till exempel en intervju. IAF anser att om den arbetssökande tackat nej eller avböjt i vissa av dessa situationer kan detta riskera att den arbetssökande försuttit sin möjlighet till arbete. Som regelverket är utformat utgör dessa situationer dock enligt IAF:s bedömning inte sådana omständigheter som faller in under bestämmelsens rekvisit avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Däremot skulle en sådan situation i vissa fall kunna räknas som att den arbetssökande misskött sitt arbetssökande.

Att dessa situationer tolkas olika i förhållande till regelverket av Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna aktualiserar frågan om det krävs någon typ av åtgärder för att upprätthålla kontrollfunktionen samt för att kunna garantera rättssäkerhet och likabehandling.

7.6 En jämförelse med 2004 års granskning

Vissa av resultaten som presenterades 2004 i IAF:s rapport⁸⁰ om granskningen av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete stämmer överens med resultaten i denna rapport. Framförallt gäller detta att arbetsförmedlare anser att bedömningar av begränsat geografiskt sökområde på grund av familjeskäl är svåra samt att det finns svårigheter med att bedöma vad som utgör en skälig övergångsperiod.⁸¹ 2004 års granskning visade också att det fanns brister i hur Arbetsförmedlingen följde upp att den arbetssökandes sökområden vidgades efter att de begränsats i hundra ersättningsdagar enligt den dåvarande 100-dagarsregeln. Den här granskningen visar att det även idag finns brister i uppföljningen av om den arbetssökande vidgar sina sökområden. Gemensamt för de båda rapporterna är också att bedömningen av lämpligt arbete som den kommer till uttryck i den arbetssökandes handlingsplan brister. Avslutningsvis stämmer även resultaten om att arbetslöshetskassorna i huvudsak tillämpar föreskriften korrekt överens i båda rapporterna.

⁸⁰ IAF 2004:3 *Lämpligt arbete – IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift 2004:3.*

⁸¹ I denna rapport återfinns synpunkter som lyftes angående familjeskäl i bilaga 6.

8 Uppföljning

8.1 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen ska senast den 26 april 2018 skriftligt redogöra för IAF vilka åtgärder man vidtagit för att komma till rätta med de brister som påpekats i kapitel 7. Arbetsförmedlingen ska särskilt redogöra för vidtagna åtgärder inom de områden där IAF lämnat påpekanden, anmärkningar, kritik och allvarlig kritik.

8.2 Arbetslöshetskassorna

De arbetslöshetskassor som ingick i ärendegranskningen har under våren 2017 lämnat sina synpunkter på IAF:s granskningsprotokoll som upprättades efter ärendegranskningen. IAF har därefter återkopplat till respektive arbetslöshetskassa i enskilda granskningsrapporter som avslutade kommunikeringen av påpekanden i enskilda ärenden. De arbetslöshetskassor som vill har möjlighet att senast den 26 april 2018 lämna en skriftlig redogörelse till IAF som svarar på de brister som påpekats i den här rapporten.

9 Käll- och litteraturförteckning

Lagar och rättskällor

Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Förvaltningslag (1986:223)

Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen

Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete

Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFFS 2013:2) om aktivitetsrapport, anvisning till arbete och underrättelse till arbetslöshetskassa

Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFFS 2014:1) om individuella handlingsplaner

Propositioner

Proposition 2016/17:180 *En modern och rättssäker förvaltning*

Proposition 2012/2013:12 *Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen m.m*

Handläggargröd

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 2/2016. *Aktivitetsrapport*. Version 2.0

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 43/2012. *Inskrivning av arbetssökande*. Version 17.0

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 7/2010. *Handlingsplan*. Version 10.0

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 7/10. *Arbetssökandes planering*. Version 12.0.

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 43/2011. *Lämpligt arbete och sökområde*. Version 6.0

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 5/2015. *Meddelande till a-kassa eller enheten Ersättningsprövning*. Version 6.0

Arbetsförmedlingens handläggargröd, AFHS 22/2011. *Matchning till arbete*. Version 5.0

Material hämtat Arbetsförmedlingens intranät, Vis

Klargöra dina arbetsförutsättningar

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/verktyg/tjanster/klargoradi/naarbetsforutsattningar.4.710196211278fb18bae80007122.html>

Informationen nedtecknades 2017-09-27

Anvisa till ledig plats (Q) Metodbeskrivning

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/verktyg/metoderao/anvisat/illledigplatsq.4.710196211278fb18bae80007326.html>

Informationen nedtecknades 2017-09-08

Följa upp Söka arbete (Q) Aktivitetsbeskrivning

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/verktyg/metoderao/foljaupp/psokaarbeteq/aktivitetsbeskrivning.4.710196211278fb18bae80009238.html>

Informationen nedtecknades 2017-09-08

Matchning till arbete

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/varmyndighet/arbetsformedling/verktyg/metoderao/stodvidrekryteringq/matchningtillarbete.4.61fd919f1288caeb0c4800096818.html>

Informationen nedtecknades 2017-09-28

Att följa upp platsanvisning, platsförslag och urval, film hämtad från Vis.

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/>

> flik Min anställning > Ny på jobbet - Introduktion > Arbetsförmedlare: Tema 9
Att följa upp och göra ny bedömning - lokal introduktion för arbetsförmedlare > flik> Att följa upp platsanvisning, platsförslag och urval.

Informationen nedtecknades 2017-09-20.

Min sida för arbetsökande

<https://intranet.arbetsformedlingen.se/arbetsformedling/varatidningarochdigitalakanaler/arbetsformedlingense/arbetssookande/minsida.4.7bda009312641719c1a8000276.html>

Informationen nedtecknades 2017-10 -05.

Arbetsförmedlingens presentationsmaterial

Utvecklingsarbetet med arbetssökandes planering, Powerpointpresentation från Arbetsförmedlingen 2017-07-09

IAF:s rapporter och övrigt material

Jansson Stig, *Lämpligt arbete - En historisk översikt av begreppet lämpligt arbete inom arbetslöshetsförsäkringen* (2012)

Rapport 2005:16 *Lämpligt arbete- IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift*

Rapport 2015:22 *Arbetsförmedlingens uppföljning av anvisningar till arbete*

PM 2009-05-29 *PM om Arbetsförmedlingen och geografiskt sökområde*

Rapport 2016:13 *Arbetsförmedlingens handläggning av aktivitetsrapporter utan aktiviteter*

Rapport 2016:19 *Hur arbetar Arbetsförmedlingen med underrättelser om ifrågasatt ersättningsrätt?*

Övriga källor

Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 upplagan, Norstedts Juridik.

10 Bilagor del 1

Bilaga 1 Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas generella synpunkter på och svårigheter med tillämpningen av IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete

I samband med intervjuerna tog både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna upp en rad svårigheter med tillämpningen av föreskrifterna IAFFS 2015:3. Huvuddragen av det som framkom redovisas nedan.

Synpunkter på det som föreskrivs om sökområdet enligt 2 - 3 § § IAFFS 2015:3

Både arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens huvudkontor lämnade synpunkter på att det finns en motstridighet i föreskrifterna. Den utgörs av att den arbetssökande ska söka arbete i hela landet ända från början av arbetslösheten och samtidigt vidga sitt sökområde i takt med att arbetslösheten fortgår.

Synpunkter på det som föreskrivs om familjeskäl och främst 8 c § IAFFS 2015:3

Vid intervjuerna framkom att Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna anser att bedömningar av familjeskäl kan vara svåra. Det förekommer att arbetsförmedlarna hamnar i diskussioner med arbetssökande om vilka familjesituationer som gäller eller att arbetssökande kan ha svårt att acceptera att det finns begränsade möjligheter att ta hänsyn till olika familjesituationer. Arbetsförmedlarna angav svårigheter med att tillämpa bestämmelserna om familjeskäl när:

- den arbetssökande har kommit tillbaka till arbetslivet från föräldraledighet
- den ena föräldern arbetar borta under veckorna och den andra behöver sköta hemmet
- den arbetssökande är ensamstående med barn.

Arbetslöshetskassorna angav svårigheter med att utreda familjeskäl och geografiskt sökområde när:

- föräldrar är separerade men har gemensam vårdnad om barn samt växelvist boende hos båda.

Det framkom framförallt synpunkter på att 8 c § var svår att tillämpa. Paragrafen gäller den som är ensamstående med barn och beroende av någon annan på bostadsorten för att kunna klara ett arbete. De svårigheter med tillämpningen som lyftes var att det finns familjebildningar som familjeskäl inte är applicerbara på. Till exempel nämndes problemet med ärenden då föräldrarna är separerade men

har gemensam vårdnad av barn. En arbetslöshetskassa påtalade att barnperspektivet försvinner i nuvarande formulering av familjeskäl.

Svårigheter med att utreda om tillgång till bostad finns inom dagpendlingsavstånd 10 – 11 § § IAFFS 2015:3

Flera arbetslöshetskassor lyfte att det är svårt och ibland omöjligt att utreda frågan om bostad. Frågan som lyftes var hur arbetslöshetskassorna ska kunna utreda bostadsutbudet om det är så att den arbetssökande hävdar att det inte fanns någon bostad att få tag i vid tillfället då arbetet skulle ha sökts eller tillträtts. I detta sammanhang lyftes även att hänsyn borde tas till bostadskostnad.

IAF:s svar på Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas generella synpunkter

IAF:s kommentarer till synpunkter på det som föreskrivs om sökområdet enligt 2 - 3 § § IAFFS 2015:3

I 3 § IAFFS 2015:3 anges att vid bedömningen av vad som ska anses vara ett lämpligt arbete ska hänsyn tas till tillgången på arbetstillfällen över hela arbetsmarknaden. Det geografiska och yrkesmässiga sökområdet ska vidgas i takt med att arbetslösheten fortgår.

Avsikten med denna bestämmelse är att Arbetsförmedlingen i det enskilda fallet ska beakta följande omständigheter. Först bör Arbetsförmedlingen bedöma om det finns anledning att anta att den arbetssökande har goda chanser att inom ett par månaders tid få en anställning inom sitt primära yrkesområde. Därefter om det finns anledning att anta att den arbetssökande har goda chanser att inom ett par månaders tid få ett arbete inom ett begränsat geografiskt område. Om Arbetsförmedlingen bedömer att det är troligt att den arbetssökande kommer att kunna få en anställning inom en rimlig tid finns anledning för den arbetssökande att initialt söka arbeten inom ett geografiskt och yrkesmässigt begränsat område. Om Arbetsförmedlingen bedömer att det är troligt att den arbetssökande inte kommer att kunna få en anställning inom en rimlig tid då denne söker begränsat geografiskt och yrkesmässigt ska det yrkesmässiga och geografiska sökområdet utökas.

Om det visar sig att den sökande efter ett par månader fortfarande inte fått någon anställning trots att han eller hon bedömdes ha goda möjligheter till anställning ska en ny bedömning göras och en anpassning av det yrkesmässiga och det geografiska sökområdet.

IAF:s kommentarer till synpunkter på det som föreskrivs om familjeskäl och främst 8 c § IAFFS 2015:3

IAF noterar att det finns familjebilder som kan medföra svårigheter att tillämpa 8 §.

IAF:s kommentarer till synpunkter på svårigheter med att utreda om tillgång till bostad finns inom dagpendlingsavstånd 10 – 11 § § IAFFS 2015:3

Om den arbetssökandes påståenden om svårigheter att hitta bostad framstår som osäkra är det rimligt att arbetslöshetskassorna skaffar sig en bild av bostadsmarknaden på den aktuella orten. Detta kan exempelvis göras genom sökningar på Internet. Alla delar av bostadsmarknaden bör i sådant fall beaktas. I ett initialt skede bör arbetslöshetskassorna utreda hur bostadsutbudet ser ut vid tiden då frågan utreds. Om det finns ett utbud av lediga bostäder vid tiden då frågan utreds bör arbetslöshetskassan ta reda på hur utbudet var vid tiden för händelsen. Detta kan göras genom att arbetslöshetskassan kontakter sådana fastighetsbolag som i dagsläget har lediga bostäder för att ta reda på hur utbudet var vid tiden för händelsen. Arbetslöshetskassorna bör även begära att den arbetssökande redovisar vilka fastighetsbolag han eller hon haft kontakt med.

I fråga om vad bostaden får kosta anger 12 § IAFFS 2015:3 att man vid bedömningen av om lönen är rimlig ska ta hänsyn till boendekostnader vid dubbelt boende.

Bilaga 2 Bakgrund

Lämpligt arbete har varit ett centralt begrepp inom arbetslöshetsförsäkringen sedan man genom praxis började lägga grunden för försäkringen i början av 1900-talet. Begreppet figurerade i de utredningar som ledde fram till att man lagstiftade om en statligt finansierad arbetslöshetsförsäkring 1935. Begreppet har utvecklats i takt med att lagstiftningen förändrats.⁸² Innan IAF bildades den 1 januari 2004 och fick i uppdrag av regeringen att utöva tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen var det Socialstyrelsen och därefter Arbetsmarknadsstyrelsen som utövade tillsynen. År 2001 kom de första föreskrifterna om lämpligt arbete i form av Arbetsmarknadsstyrelsens föreskrifter (AMSFS 2001:10) om lämpligt arbete enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

IAF genomförde 2004 på uppdrag av regeringen en granskning av hur föreskrifterna om lämpligt arbete tillämpades och betonade arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring⁸³. Uppdraget syftade till en mer enhetlig och striktare tillämpning och utmynnade i att IAF utfärdade en ny version av föreskrifterna genom IAFFS 2004:3. IAF kom bland annat fram till att arbetsförmedlarna upplevde att det var svårt att tillämpa föreskrifterna när det gällde bedömningen av geografiskt sökområde, skälig kostnad för pendling, möjlighet att begränsa sökområdet på grund av familjeskäl och vad som är skälig övergångstid för att undanröja hinder. IAF konstaterade även att Arbetsförmedlingen brast i att ange vad som är lämpligt arbete för den arbetssökande, och att det begränsade sökområdet som man då hade rätt till enligt 100-dagarsregeln⁸⁴, inte hade upphört efter att 100 ersättningsdagar passerat.

IAF konstaterade vidare att arbetslöshetskassorna i huvudsak tillämpade föreskrifterna på ett strikt och enhetligt sätt, när det gäller beslut i underrättelseärenden där den sökande inte sökt anvisat lämpligt arbete eller när den sökande avvisat ett erbjudet lämpligt arbete.⁸⁵

⁸² Jansson (2012).s. 9 – 17.

⁸³ IAF 2005:16 *Lämpligt arbete - IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift.*

⁸⁴ 100 - dagarsregeln innebar att den arbetssökande kunde begränsa sitt yrkesmässiga och geografiska sökområde de första 100 ersättningsdagarna i en ersättningsperiod. Regeln togs bort den 2 juli 2007.

⁸⁵ IAF 2005:16 *Lämpligt arbete- IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift.* s.21-26.

Bilaga 3 Regelverk

Lämpligt arbete regleras i 44 och 44 a § § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF) och i Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete. I granskningen har även 9 § samt 43 – 43 a § § ALF ingått.

I denna granskning står Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrift (2015:3) om lämpligt arbete, i sin helhet i fokus, då den grundar sig på hur föreskriften tillämpas.

Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen samt förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten reglerar arbetsförmedlingens uppdrag.

Föreskriften IAFFS (2015:3) om lämpligt arbete

Tillämpningsområde

1 § Denna författning innehåller föreskrifter om lämpligt arbete för den som söker arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Reglerna om lämpligt arbete gäller också i tillämpliga delar när en sökande anvisas ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Allmänna bestämmelser

Aktivt arbetsökande

2 § Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Omställningen till annat arbete ska påbörjas direkt när den sökande anmäler sig som arbetslös hos Arbetsförmedlingen och gör anspråk på arbetslöshetsersättning. Det innebär att den sökande aktivt ska verka för att han eller hon så snabbt som möjligt ska kunna skaffa ett nytt lämpligt arbete. Den som begär ersättning från arbetslöshetsförsäkringen ska, förutom de arbeten som han eller hon söker på eget initiativ, även söka de arbeten som Arbetsförmedlingen anvisar och delta i de arbetsmarknadspolitiska program som Arbetsförmedlingen anvisar.

Vad som ska beaktas vid bedömningen av lämpligt arbete

3 § Vid bedömningen av vad som kan anses vara ett lämpligt arbete ska hänsyn tas till tillgången på arbetstillfällen över hela arbetsmarknaden. Det geografiska och yrkesmässiga sökområdet ska vidgas i takt med att arbetslösheten fortgår.

Undanröja hinder

4 § Om den sökande inte kan ta ett tillgängligt arbete på grund av personliga förutsättningar eller förhållanden som är godtagbara skäl enligt dessa föreskrifter,

ska han eller hon snarast vidta åtgärder för att undanröja dessa hinder, där så är möjligt.

Kompetens

Utbildning och yrkeserfarenhet

5 § Ett anvisat eller erbjudet arbete som inte motsvarar den sökandes utbildning eller yrkeserfarenhet är inte olämpligt enbart av det skälet. *Arbetsgivarens bedömning av den sökandes kvalifikationer*

6 § Om en arbetsgivare anser att den sökandes kvalifikationer är tillräckliga och vill anställa honom eller henne, ska arbetet anses vara lämpligt även om den sökande gör en annan bedömning av sina kvalifikationer.

Hinder

Medicinska hinder

7 § Om den sökande åberopar medicinska hinder för att inte söka eller ta ett arbete ska hindren eller hindret, om det inte är uppenbart obehövligt, styrkas med ett läkarutlåtande som beskriver den sökandes förutsättningar att utföra det anvisade eller erbjudna arbetet. Om det medicinska hindret inte kan styrkas, ska arbetet anses vara lämpligt.

Geografiskt begränsat sökområde

8 § Under en skäligen övergångsperiod får en sökande av familjeskäl ha ett geografiskt begränsat sökområde. Ett arbete ska därefter anses lämpligt om den sökande kan besöka sin familjebostad varje vecka. Med geografiskt begränsat sökområde menas att den sökande endast söker arbeten som ligger inom dagpendlingsavstånd från bostaden. Med dagpendlingsavstånd menas ett tidsavstånd mellan bostad och arbete som innebär högst tolv timmars frånvaro från bostaden per dag.

Med familjeskäl avses att

- a) ett barn eller någon annan medlem i hushållsgemenskapen är beroende av den sökandes tillsyn och stöd och därför kräver den sökandes dagliga närvaro, samt att hushållet inte kan flyttas.
- b) den andra makans, makens eller därmed jämställd persons arbetsförhållanden medför att han eller hon inte ensam kan sköta det gemensamma hushållet eller flytta med till en annan bostadsort, eller
- c) den sökande är ensamstående förälder och är beroende av stöd från någon annan på bostadsorten för att kunna klara ett arbete.

Resor till och från arbetet

Dagpendlingsavstånd

9 § Ett anvisat eller erbjudet arbete ska anses vara lämpligt om det ligger inom dagpendlingsavstånd och resorna mellan arbetsplatsen och bostaden kan ske till en skälig kostnad. Detta gäller även:

- om det saknas allmänna kommunikationer till och från arbetet, men den sökande har tillgång till annat färdstätt eller
- om arbetstiden kan förläggas så att arbetet ligger inom pendlingsavstånd och resorna mellan arbetsplatsen och bostaden kan ske till en skälig kostnad.

Bostad

Boende inom dag- eller veckopendlingsavstånd

10 § Om det senast vid tillträdet till arbetet finns möjlighet för den sökande att få tillgång till ett boende inom dagpendlingsavstånd från arbetsplatsen ska ett anvisat eller erbjudet arbete anses vara lämpligt även om den sökande inte dagligen kan resa mellan den ursprungliga bostaden och arbetsplatsen på ett godtagbart sätt.

Familjebostad inom dagpendlingsavstånd

11 § Om ett anvisat eller erbjudet arbete innebär att den sökande och dennes familj måste flytta, ska arbetet anses vara lämpligt om det går att räkna med att inom rimlig tid få en familjebostad inom dagpendlingsavstånd från arbetsplatsen.

Arbetsinkomsten

90 procent av dagpenningen

12 § Om inkomsten i det anvisade eller erbjudna arbetet är lägre än 90 procent av den fastställda dagpenningen för den sökande, ska arbetet inte anses vara lämpligt. Om det uppstår ökade levnadskostnader på grund av dubbel bosättning, ska den som beräknar inkomsten ta hänsyn till det.

Avtal om annat arbete

Godtagbara skäl att avvisa ett anvisat eller erbjudet lämpligt arbete

13 § Om det finns ett avtal om ett annat arbete än ett anvisat eller erbjudet lämpligt arbete, är detta avtal ett godtagbart skäl att avvisa ett anvisat eller erbjudet arbete endast om båda nedan angivna villkor är uppfyllda.

- a) Den sökande visar en skriftlig handling som styrker att ett avtal om en annan anställning hos en annan arbetsgivare har ingåtts vid tiden för anvisningen eller erbjudandet.

b) Den avtalade anställningen ska tillträdas inom en månad räknat från anvisningen eller erbjudandet.

Första stycket gäller inte om den sökande anvisas eller erbjuds tidsbegränsade lämpliga arbeten, som avslutas innan det avtalade arbetet påbörjas.

Arbetskonflikt

Varsel eller hot om konflikt

14 § Ett anvisat eller erbjudet arbete ska anses vara lämpligt även om varsel om stridsåtgärder utfärdats, eller om arbetsplatsen på något annat sätt är hotad av konflikt.

Olovlig stridsåtgärd

15 § Om det pågår en olovlig stridsåtgärd på en arbetsplats och den sökande har svårigheter att godta ett anvisat eller erbjudet arbete på den arbetsplatsen på grund av:

- den sökandes bekantskap med personer som omfattas av den olovliga stridsåtgärden
- den sökandes lojalitet med den personal som omfattas av den olovliga stridsåtgärden, eller
- av andra särskilda skäl, ska ett arbete där inte anses vara lämpligt.

Bilaga 4 Arbetsförmedlingens uppföljning av platsanvisningar

IAF har granskat hur Arbetsförmedlingen har tillämpat föreskriften om lämpligt arbete i 100 ärenden där Arbetsförmedlingen anvisat arbeten och därefter följt upp och registrerat 50 av dessa som *ej sökta* och 50 som *felaktiga*. Av de som Arbetsförmedlingen registrerat som *felaktiga* har 31 stycken motiveringen *annan orsak* och 19 stycken motivering *bristande utbildning eller yrkesvana*.

Alla anvisningar ska följas upp

Arbetsförmedlingen ska följa upp om en platsanvisning sökts eller inte och uppföljningen ska dokumenteras i AIS⁸⁶. Uppföljningen är en förutsättning för att Arbetsförmedlingen ska kunna få den information som behövs för att kunna underrätta arbetslöshetskassan⁸⁷.

Hur uppföljningen av en platsanvisning registreras i AIS

Arbetsförmedlingen följer upp om arbetssökanden har sökt eller inte sökt det anvisade arbetet och registrerar sedan detta i AIS. De möjliga registreringar som finns är *sökt*, *ej sökt* och *felaktig anvisning*. När ett anvisat arbete följs upp med *ej sökt* i AIS aktiveras en dialogruta med information om att underrättelse manuellt ska skickas till arbetslöshetskassan. Vidare får arbetsförmedlaren följande information i dialogrutan: ”Om meddelande inte ska göras måste värdet *felaktig anvisning* väljas i statusfältet.”⁸⁸

Platsanvisningar kan i efterhand bedömas som felaktiga

En arbetsförmedlare kan i efterhand bedöma och registrera en platsanvisning som *felaktig* och då efterfrågar systemet inte någon underrättelse. I AIS finns det fem alternativ för *felaktig anvisning* som ska motivera på vilket sätt anvisningen bedöms vara felaktig. Alternativen är:

- bristande utbildning/yrkesvana
- sökande har ej fått anvisning
- platsanvisning har inte lämnats i rimlig tid före sista ansökningsdatum
- arbetsgivaren har tagit tillbaka platsen
- annan orsak (fritextfält där orsaken ska anges).

⁸⁶ Arbetsförmedlingen, ”Anvisa till ledig plats (Q) Metodbeskrivning”, ”Anvisa till ledig plats – Utgå från in-skriven arbetssökande (Q) Aktivitetsbeskrivning”, ”Följa upp söka arbete (Q) Aktivitetsbeskrivning”, ”Arbetssökande i AIS”.

⁸⁷ AFHS 5/2015 *Meddelande till a-kassa eller enheten Ersättningsprövning*. Version 6.0.

⁸⁸ Filmen finns på Arbetsförmedlingens intranät, Vis > flik Min anställning > Ny på jobbet - Introduktion > Arbetsförmedlare: Tema 9 Att följa upp och göra ny bedömning - lokal introduktion för arbetsförmedlare > flik > Att följa upp platsanvisning, platsförslag och urval. Informationen skrevs ned 2017-09-20.

Bilaga 5 Urval

Granskningen består av fem olika ärendegranskningar med varsitt urval. Utöver detta har separata urval gjorts för intervjuerna. Ett av urvalen är generaliserbart och har viktats. Nedan finns en översiktlig tabell över urval, vilken frågeställning de använts till samt om resultaten viktats.

Tabell B1.1

Urval	Beskrivning	Urval (strategiskt)	Frågeställning som besvarats	Viktade resultat
1a	Normalärenden / Inget hinder	50	1,2	-
1b	Hinder	268	1,2 och 3	Ja
2	Anvisningar Arbetsförmedlingen	100	4	Nej
3	Avvisningar Arbetsförmedlingen	100	4	Nej
4	Anvisningar Arbetslöshetskassorna	100	4	Nej
5	Avvisningar Arbetslöshetskassorna	100	4	Nej
Totalt		718		

Urval 1a och 1b

Båda urvalen 1 a och 1 b är på personnivå och innefattar nedan angivna urvalskriterier. I populationen ingår personer som blivit inskrivna efter den 1 mars 2015 och fortsatt varit inskrivna minst 210 dagar (7 månader). Personerna ska ha minst en handlingsplan som upprättats inom 210 dagar från inskrivningsdatum. Personerna ska ha stått i sökandekategori (SKAT)11, 21 eller 22⁸⁹ minst 190 dagar av de 210 undersökta dagarna. Personerna ska ha uppgett till Arbetsförmedlingen att de tänker söka arbetslöshetsersättning och ha sökt och fått ersättning för en kassakortsvecka av någon arbetslöshetskassa från och med den 1 mars 2015. Dessa ärenden har följts under en sju månadersperiod och under perioden har inskrivningen med tillhörande daganteckningar, den första handlingsplanen och tre aktivitetsrapporter granskats.

⁸⁹ Sökandekategorierna 11, 21 och 22 står för: helt arbetslösa, deltidsarbetslösa respektive timanställda.

Urval 1a

Urvalet innefattar 50 ärenden där det inte funnits något registrerat hinder i den arbetssökandes handlingsplan. Dessa resultat har inte generaliserats. Denna grupp har granskats för att ge en indikation på om Arbetsförmedlingen gör olika bedömningar beroende på om den arbetssökande har ett registrerat hinder eller ej. Resultatet av denna granskning redovisas ej i rapporten men beskrivs kort i bilaga 6.

Tabell B1.2 Urval 1a Inget hinder

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen	Antal ärenden i urvalet
1	Inget hinder	31 655	50

Urval 1 b

Urval 1 b har samma grundkriterier som urval 1 a men den arbetssökande har därutöver haft minst ett hinder infört i handlingsplanen under urvalsperioden. Dessa ärenden har följts under en sju månaders period och under perioden har inskrivningen med tillhörande daganteckningar, den första handlingsplanen och tre aktivitetsrapporter granskats. Det är 268 ärenden som har granskats.

För att räkna ut stickprovsstorleken till urval 1 b användes följande formel:

$$n \geq \frac{1}{\frac{m^2}{4 \times p_0 \times q_0} + \frac{1}{N}}$$

Där

p_0 = andel i procent med viss egenskap,

$q_0 = 1 - p_0$ = andel i procent utan viss egenskap

m = önskad felmarginal i procent

N = antal objekt i population

p_0 antogs vara 50 procent och den önskade felmarginalen sattes till 5 procent.

På detta sätt bestämdes stickprovsstorleken till 268 ärenden. Hinderärenden består av fyra olika typer av hinder, vilket innebär att urval 1 b har fyra olika strata. IAF valde att allokera stickprovet strategiskt över stratumen, vilket innebär att vi granskade fler ärenden av de hindertyper som bedöms som mer komplicerade och färre ärenden av de hindertyper som är mindre komplicerade. Hur många ärenden som finns för varje typ av hinder och hur många ärenden som IAF granskade framgår av tabellen nedan.

Tabell B1.3 Urval 1 b Hinder

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen	Antal ärenden i urvalet	Övertäckning
1	Medicinskt skäl 7 §	539	78	3
2	Familjeskäl 8a §	216	78	0
3	Familjeskäl 8b §	54	54	2
4	Familjeskäl 8c §	58	58	1
Totalt		867	268	6

Det var 268 ärenden som skulle granskas, men 6 ärenden utgick (de redovisas som övertäckning i tabell B1.3) på grund av orsaker som bland annat att den arbetssökande hade skyddad identitet och att det var uppenbart att personen inte haft arbetslöshetsersättning med mera.

Stickprovsstorleken är vald så att resultaten från de granskade ärendena kan generaliseras till samtliga hinderärenden i populationen. Det är möjligt att generalisera resultaten fördelat på exempelvis hinderärenden, men osäkerheten i de skattade andelarna blir större. Konfidensintervallen framgår av bilaga del 3 som är fristående i förhållande till rapporten.

Viktning och skattning av andelar i urval 1 b

Eftersom urvalet skulle representera hela populationen beräknades en vikt för varje granskat ärende. Med hjälp av den vikten kan man beräkna resultat för hela populationen och inte bara för urvalet. Skattningsförfarandet beskrivs i allmänna tekniska termer bland annat i IAF:s rapport 2016:19 *avsnitt 8.2.5, Hur arbetar Arbetsförmedlingen med underrättelser om ifrågasatt ersättningsrätt?*

Signifikanstest av skillnader

De skattade andelarna och deras standardavvikelser har i vissa fall använts för att undersöka om det finns signifikanta skillnader mellan olika grupper, till exempel kön. Detta har gjorts enligt formeln:

$$\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \pm z \sqrt{\hat{V}(\hat{p}_1) - \hat{V}(\hat{p}_2)}$$

Urval 2

Urval 2 består av Arbetsförmedlingens uppföljda anvisningar där den arbetssökande inte sökt det anvisade arbetet. Anvisningarna ska ha skett tidigast den 1 mars 2015 och ha blivit uppföljda av en arbetsförmedlare vid tiden för

datauttaget. Anvisningarna ska ha gått till personer som vid svarsdatum för anvisningen och vid tidpunkten för uppföljningen varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen och stått i skat 11, 21 eller 22. Personerna ska ha uppgett till Arbetsförmedlingen att de tänker söka arbetslöshetsersättning och ska ha beviljats minst en kassakortsvecka före svarsdatumet för anvisningen och i samma inskrivningsperiod som anvisningen. Från denna population har IAF granskat ett stickprov av 100 slumpmässigt utvalda ärenden. Antalet ärenden är för litet för att resultaten ska kunna generaliseras till hela populationen.

Tabell B1.4 Urval 2: Anvisningar (uppföljda anvisningar)

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen	Urval (strategiskt)	Övertäckning
1	Alla anvisningar	1733	100	1

Bland de 100 anvisningarna som tagits fram var 50 registrerade som *ej sökts* och 50 som *felaktiga*. Av de som Arbetsförmedlingen registrerat som *felaktiga* har 31 med motiveringen *annan orsak* och 19 med motivering *bristande utbildning eller yrkesvana* valts ut.

Urval 3

Urval 3 består av Arbetsförmedlingens underrättelser med anledning av att den sökande avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Underrättelserna ska som tidigast ha skickats den 1 mars 2015 och ha gått till personer som vid det händelsedatum som underrättelsen gäller varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen och stått i skat 11, 21 eller 22. Personerna ska ha uppgett till Arbetsförmedlingen att de tänker söka arbetslöshetsersättning och ska ha beviljats minst en kassakortsvecka före händelsedatumet för underrättelsen och i samma inskrivningsperiod som händelsen. Från denna population har IAF granskat ett stickprov av 100 slumpmässigt utvalda ärenden. Antalet ärenden är för litet för att resultaten ska kunna generaliseras till hela populationen.

Tabell B1.5 Urval 3: Avvisat erbjudet lämpligt arbete (underrättelser)

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen	Urval (strategiskt)	Övertäckning
1	Alla underrättelser	466	100	0

Urval 4 och 5

Urval 4 består av arbetslöshetskassornas beslut efter underrättelse med anledning av att den arbetssökande inte har sökt ett anvisat lämpligt arbete. Besluten ska vara fattade tidigast den 1 mars 2015. I urvalet ingår de tio arbetslöshetskassor som handlagt och fattat beslut i flest underrättelser med anledning av att den arbetssökande inte sökt ett anvisat lämpligt arbete under urvalsperioden.

Tabell B1.5 Urval 4: Arbetslöshetskassornas beslut om sanktion eller ej sanktion i underrättelseärenden då den arbetssökande ej sökt anvisat lämpligt arbete

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen (tio kassor)	Urval (strategiskt)	Övertäckning
1	Alla beslut	490	100	1

Tabell B1.6 Urval 5: Arbetslöshetskassornas beslut om sanktion eller ej sanktion i underrättelseärenden då den arbetssökande har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete

Stratum	Beskrivning	Antal ärenden i populationen (tio kassor)	Urval (strategiskt)	Övertäckning
1	Alla beslut	347	100	0

Följande arbetslöshetskassor ingår i granskningen:

Akademikernas erkända arbetslöshetskassa

Arbetslöshetskassan Alfa

Byggnadsarbetarnas arbetslöshetskassa

Handelsanställdas arbetslöshetskassa

Hotell- och restauranganställdas arbetslöshetskassa

IF Metalls arbetslöshetskassa

Kommunalarbetarnas arbetslöshetskassa

Småföretagarnas arbetslöshetskassa

Transportarbetarnas arbetslöshetskassa

Unionens arbetslöshetskassa

Urval intervjuer

IAF har intervjuat arbetsförmedlare vid elva av Arbetsförmedlingens kontor. Inom varje geografiskt marknadsområde valde IAF ut ett av de kontor som skickat flest underrättelser med anledning av att en arbetssökande inte har sökt ett anvisat lämpligt arbete eller avvisat ett erbjudet lämpligt arbete. Dessa kontor ingick i urvalet:

Af Södra Göteborg

Af Kultur Media

Af Nordvästra Skaraborg

Af Köping – Arboga - Kungsör

Af Piteå

Af Skåne Syd

Af Blekinge

Af Arlandaregionen

Af Norra Sörmland

Af Kramfors – Sollefteå - Örnköldsvik

Af Örebro

IAF har även intervjuat två representanter från vardera av de tio arbetslöshetskassor som ingått i granskningen.

Bilaga 6 Redovisning av ärenden utan hinder

När IAF jämförde resultatet i kapitel 2 för ärenden som hade hinder med motsvarande resultat för ärenden utan hinder indikerar resultatet att det i något högre omfattning var välgrundade bedömningar av lämpligt arbete i ärenden utan hinder. Denna skillnad är signifikant, men skulle behöva undersökas närmare för att få ett säkrare resultat.

När IAF jämförde resultaten som redovisas i kapitel 3 med motsvarande resultat för ärenden utan hinder indikerade resultatet ingen skillnad i frågorna om den arbetssökande vidgar sitt yrkesmässiga och geografiska sökområde.

Bilaga 7 Tabeller

Tabell B7.1 Kombinationer av kriterier som saknades

Kombinationer av kriterier som saknades	
Saknas matchning	20 %
Saknas SSYK och matchning	1 %
Saknas arbetsmarknadspolitisk bedömning	7 %
Saknas SSYK och arbetsmarknadspolitisk bedömning	3 %
Saknas matchning och arbetsmarknadspolitisk bedömning	29 %
Saknas SSYK, matchning och arbetsmarknadspolitisk bedömning	7 %
Det finns motstridiga uppgifter om geografiskt sökområde	12 %
Saknas matchning och det finns motstridiga uppgifter om geografiskt sökområde	8 %
Saknas arbetsmarknadspolitisk bedömning och finns motstridiga uppgifter om geografiskt sökområde	4 %
Saknas matchning och arbetsmarknadspolitisk bedömning samt finns motstridiga uppgifter om geografiskt sökområde	9 %
Alla 4 kriterier saknas	1 %
Total	101,0 %*

*Avrundningsfel

Tabell B7. 2 Översikt granskade aktivitetsrapporter

Tabellen gäller för alla arbetssökande som haft geografiskt och/eller yrkesmässigt hinder.

		Aktivitetsrapport 1	Aktivitetsrapport 2	Aktivitetsrapport 3
Innehåller aktivitetsrapporten någon information om sökta utannonserade arbeten?	Ja	65 %	68 %	62 %
	Nej	35 %	32 %	38 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Stämmer det geografiska söksområdet med vad som anges i handlingsplanen?	Ja	23 %	23 %	22 %
	Nej	55 %	54 %	52 %
	US	23 %	23 %	26 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Söker endast inom pendlingsområde?	Ja	73 %	69 %	69 %
	Nej	5 %	8 %	5 %
	US	22 %	23 %	26 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Stämmer det yrkesmässiga söksområdet med vad som anges i handlingsplanen?	Ja	66 %	67 %	61 %
	Nej	9 %	7 %	11 %
	US	25 %	26 %	29 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Redovisas intresseanmälningar/lämna CV?	Ja	43 %	29 %	24 %
	Nej	57 %	71 %	77 %
	US	0 %		
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Är aktivitetsrapporten bedömd som ok eller ej ok?	Ej ok	6 %	2 %	3 %
	Ok	94 %	98 %	98 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Har arbetslöshetskassan underrättats enl. 43§ första stycket 5 eller 9§ ALF med anledning av aktivitetsrapporten?	Ja	3 %	1 %	0 %
	Nej	97 %	100 %	100 %
	Totalt	100 %	100 %	100 %
Redovisar den arbetssökande åtgärder för att undanröja hinder?	Ja			1 %
	Nej	98 %	97 %	99 %
	US	2 %	3 %	
	Totalt	100 %	100 %	100 %

US står för uppgift saknas

POSTADDRESS:
IAF
Box 210
641 22 Katrineholm

TELEFON: 0150 - 48 70 00
FAX: 0150 - 48 70 02
EPOST: iaf@iaf.se
WEBB: www.iaf.se

